Groene Vrijwilligers

Wie zijn ze, wat doen ze en wat drijft hen?

Wessel Ganzevoort
Riyan van den Born

Radboud Universiteit

Groene Vrijwilligers

Wie zijn ze, wat doen ze en wat drijft hen?

Wessel Ganzevoort, MSc
Dr. Riyan J. G. van den Born
15 Februari 2018
Institute for Science in Society (ISiS)
Radboud Universiteit

Te citeren als: Ganzevoort, W., & van den Born, R.J.G. (2018). Groene vrijwilligers: Wie zijn ze, wat doen ze en wat drijft hen? Institute for Science in Society, Radboud Universiteit.

Voor correspondentie over dit onderzoek: Riyan.vandenborn@ru.nl

Foto omslag: Riyan J. G. van den Born

Graag bedanken wij Sander Turnhout (SoortenNL), Rob Meijers (LandschappenNL), Rien Cardol (IVN) en Gerdien Bos-Groenendijk (De Vlinderstichting) voor hun behulpzame feedback tijdens het ontwerpen van de vragenlijst. Wij danken ook de deelnemers aan de pilottest, en iedereen die via mails, nieuwsbrieven, sociale media of andere kanalen bijgedragen heeft aan de verspreiding van de enquête. Bernadette van Heel (RU) bedanken wij voor haar onderzoeksondersteuning, en David de Jong (RU) voor het maken van Figuur B1. Dit onderzoek kon alleen worden uitgevoerd dankzij financiële steun van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Ten slotte was dit onderzoek alleen mogelijk dankzij de vele groene vrijwilligers die onze vragenlijst hebben ingevuld, waar wij hen nogmaals voor willen bedanken.

Radboud Universiteit

Samenvatting

Groene vrijwilligers spelen een belangrijke rol in bescherming van, onderzoek naar en educatie over de natuur. In Nederland zijn veel mensen actief als groene vrijwilliger, zowel binnen projecten vanuit organisaties als door deelname aan groene burgerinitiatieven.

Voor zowel de overheid als alle organisaties die werken met groene vrijwilligers is het van belang inzicht te krijgen in het profiel van de groene vrijwilliger, wat hen motiveert, en waar zij tegenaan lopen. Met deze kennis kan de ondersteuning en waardering van groene vrijwilligers beter aansluiten bij hun drijfveren, wensen en behoeften. In opdracht van het Ministerie van Economische Zaken zijn de volgende vragen onderzocht:

1. Wat is de sociaal-demografische achtergrond van de groene vrijwilligers?
2. Wat voor groen vrijwilligerswerk doen zij, en hoe is dit georganiseerd?
3. Wat motiveert hen om groen vrijwilligerswerk te doen?
4. Welke kansen zien zij voor groen vrijwilligerswerk, en welke belemmeringen ervaren ze?

De onderzoekers hebben een online enquête opgesteld die onder groene vrijwilligers is verspreid via organisaties als het IVN en LandschappenNL, en via groene burgerinitiatieven. Van de 3775 respondenten zijn de achtergrond, activiteiten, motivaties en ervaringen in kaart gebracht.

Het profiel van de groene vrijwilliger laat een hoge gemiddelde leeftijd zien, met een oververtegenwoordiging van mannen en een zeer hoog opleidingsniveau. Respondenten zijn betrokken bij een breed scala aan groen vrijwilligerswerk, en bijna een kwart is zowel via organisaties als via burgerinitiatieven betrokken bij groen vrijwilligerswerk. Ook valt op dat groene vrijwilligers relatief vaak betrokken zijn geraakt via hun sociale netwerk.

Voor alle vormen van groen vrijwilligerswerk zijn natuurbescherming en verbondenheid met natuur de belangrijkste twee motivaties, maar veel andere motivaties zijn relatief belangrijker voor bepaalde groepen groene vrijwilligers. Respondenten voelen zich sterk verbonden met de natuur. Ook zien we een sterk gevoel van burgerschap onder de respondenten, wat zich ook uit in betrokkenheid bij andere vormen van vrijwilligerswerk (o.a. mantelzorg).

Groene vrijwilligers ervaren veel vrijheid in en waardering voor hun groene vrijwilligerswerk, en weinig van hen denken er geregeld over om te stoppen. Niet iedereen ervaart echter genoeg begeleiding vanuit natuurorganisaties of waardering van de overheid, en veel respondenten geven aan zich zorgen te maken over het gebrek aan jongeren bij groen vrijwilligerswerk. Ondersteuning en waardering komen vaak terug als cruciaal voor groene vrijwilligers om gemotiveerd en betrokken te blijven.

In dit rapport doen wij een aantal aanbevelingen op basis van deze resultaten, bijvoorbeeld over de potentie voor verbreding van groen vrijwilligerswerk, het laten aansluiten van communicatie op kernmotivaties, diversiteit onder groene vrijwilligers, en het belang van waardering en ondersteuning.

Inhoudsopgave

Samenvatting 2
1 Inleiding 5
1.1 Aanleiding 5
1.2 Doel en onderzoeksvragen 6
1.3 Leeswijzer 6
2 Theoretische achtergrond 7
2.1 Motivaties 7
2.2 Band met de natuur 8
2.3 Burgerschap 8
3 Methoden 10
3.1 Ontwerp en verspreiding vragenlijst 10
3.2 Data-analyse 11
4 Resultaten 12
4.1 Wie is de groene vrijwilliger? 12
4.2 Wat doet de groene vrijwilliger? 14
4.3 Wat motiveert de groene vrijwilliger? 21
4.4 Wat zijn kansen en belemmeringen voor groen vrijwilligerswerk? 28
5 Conclusies 38
5.1 Reflectie 38
5.2 Conclusies 39
5.3 Implicaties 41
Referentielijst 46
Bijlage 1 – Geografische spreiding respondenten 49
Bijlage 2 – Vragenlijst 50

Lijst met figuren

Figuur 4.1 Leeftijdsopbouw (n=3613)……..
Figuur 4.2 Man-vrouw verdeling (n=3702) 12
Figuur 4.3 Hoogst afgeronde opleiding (n=3717)……...
Figuur 4.4 Werkzaam in de natuur- of milieusector 12
Figuur 4.5 Provincie waar respondenten wonen 13
Figuur 4.6 Vormen groen vrijwilligerswerk 14
Figuur 4.7 Verdeling frequente en niet-frequente vrijwilligers per hoofdvorm 15
Figuur 4.8 Hoe betrokken geraakt bij groen vrijwilligerswerk 16
Figuur 4.9 Hoe is groen vrijwilligerswerk georganiseerd 17
Figuur 4.10 Overlap tussen organisatievormen van groen vrijwilligerswerk 18
Figuur 4.11 Waar wordt groen vrijwilligerswerk gedaan 19
Figuur 4.12 Met wie wordt groen vrijwilligerswerk gedaan 19
Figuur 4.13 Lid- of donateurschap groene organisaties 20
Figuur 4.14 Motivaties voor groen vrijwilligerswerk 21
Figuur 4.15 Meest gekozen motivaties in de top 3, per vorm van groen vrijwilligerswerk 22
Figuur 4.16 Relatieve verschillen in kernmotivaties tussen vormen van groen vrijwilligerswerk 22
Figuur 4.17 Verwacht belang van groen vrijwilligerswerk 24
Figuur 4.18 Betrokkenheid bij ander vrijwilligerswerk 25
Figuur 4.19 Verbondenheid met natuur 26
Figuur 4.20 Gevoel van burgerschap 27
Figuur 4.21 Bereidheid tot verbreden van groen vrijwilligerswerk 29
Figuur 4.22 Behoefte aan ondersteuning 30
Figuur 4.23 Kansen en belemmeringen bij groen vrijwilligerswerk 31
Figuur 5.1 Relatieve verschillen tussen de vier hoofdvormen van groen vrijwilligerswerk op zes dimensies. 42
Figuur B1 Spreiding respondenten over Nederland 49

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Bescherming, beheer en waardering van de Nederlandse natuur en biodiversiteit is sterk verweven met een lange traditie van groen vrijwilligerswerk. Groen vrijwilligerswerk bestaat in veel verschillende vormen (Box 1.1), en kan zowel georganiseerd worden door allerlei groene organisaties, als ontstaan als burgerinitiatief van individuen of groepen betrokken burgers.

Box 1.1. Vormen van groen vrijwilligerswerk

In dit onderzoek maken wij in grote lijnen onderscheid tussen vier hoofdvormen van groen vrijwilligerswerk:

- Tellers – tellers en waarnemers die data verzamelen over onder andere de aanwezigheid en verspreiding van planten en dieren
- Herstellers – betrokken bij beheerwerkzaamheden in de groene ruimte, zowel bij groter onderhoud als bijvoorbeeld bij natuurtuinen in de wijk
- Vertellers – zij die educatieve activiteiten ondernemen met jong en oud in of over de natuur, of hen informeren via stands of kinderboerderijen
- Bestuur & beleid – iedereen die vrijwillig bestuurslid is van een groene organisatie, of die via inspraak of participatie bijdraagt aan beleid omtrent natuur en landschap

Met deze grote diversiteit aan groen vrijwilligerswerk is het echter moeilijk een integraal beeld te krijgen wie op dit moment actief is als groene vrijwilliger, wat zij doen en waarom. Het is voor zowel de Nederlandse overheid als voor alle groene organisaties die met vrijwilligers werken van groot belang dat er hierover een beter beeld ontstaat, om te weten waar kansen en barrières liggen voor het behouden en waarderen van dit grote netwerk aan betrokken vrijwilligers.

Het is om deze reden dat dit onderzoek tot stand is gekomen, gefinancierd door het Ministerie van Economische Zaken en uitgevoerd door de Radboud Universiteit in samenwerking met LandschappenNL, IVN en SoortenNL. Uit eerder onderzoek naar vrijwillige natuurwaarnemers in Nederland (Ganzevoort & van den Born, 2016) kwam naar voren dat deze groep gekenmerkt wordt door zowel een hoog opleidingsniveau als een hoge gemiddelde leeftijd. Zorgen over onder andere continuïteit (bijvoorbeeld het betrekken van jongeren; zie ook De Witt, 2005) en diversiteit (bijvoorbeeld de oververtegenwoordiging van hoger opgeleiden) worden ook geuit over de staat en toekomst van het groene vrijwilligerswerk in Nederland breder, bijvoorbeeld in het manifest “De kracht van de groene

vrijwilliger”[1]. Met dit onderzoek kunnen deze en andere vragen en zorgen empirisch gestaafd worden met data over de huidige populatie groene vrijwilligers. Met de resultaten van dit onderzoek kunnen overheden en groene organisaties inspiratie opdoen om de huidige infrastructuur beter aan te laten sluiten bij de drijfveren, wensen en behoeften van de vrijwilligers, en hen op deze manier optimaal te kunnen ondersteunen.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is:

Inzicht verkrijgen in de achtergrond, activiteiten, motivaties en ervaren kansen en belemmeringen van groene vrijwilligers in Nederland.

Dit doel leidt tot de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat is de sociaal-demografische achtergrond van de groene vrijwilligers?
2. Wat voor groen vrijwilligerswerk doen zij, en hoe is dit georganiseerd?
3. Wat motiveert hen om groen vrijwilligerswerk te doen?
4. Welke kansen zien zij voor groen vrijwilligerswerk, en welke belemmeringen ervaren ze?

1.3 Leeswijzer

Dit rapport is in een aantal hoofdstukken onderverdeeld. Hoofdstuk 2 bespreekt kort de wetenschappelijke literatuur achter een aantal belangrijke concepten die in dit onderzoek worden toegepast. In hoofdstuk 3 volgt een beknopte methodologische verantwoording over het ontwerpen en verspreiden van de vragenlijst en het analyseren van de data. Hoofdstuk 4 beslaat het grootste deel van dit rapport: in dit hoofdstuk worden de resultaten stapsgewijs besproken. Dit hoofdstuk is ingedeeld in vier secties die corresponderen met de vier onderzoeksvragen: *Wie is de groene vrijwilliger?* (Sectie 4.1), *Wat doet de groene vrijwilliger?* (Sectie 4.2), *Wat motiveert de groene vrijwilliger?* (Sectie 4.3), en *Wat zijn kansen en belemmeringen voor groen vrijwilligerswerk?* (Sectie 4.4). Ten slotte wordt in hoofdstuk 5 kort teruggeblikt op het onderzoek en de resultaten, en worden een aantal conclusies en implicaties geformuleerd.

[1] Het manifest is te vinden via www.degroenevrijwilliger.nl

2 Theoretische achtergrond

2.1 Motivaties voor natuur

Gezien het belang van vrijwilligers voor het onderzoeken, beschermen en waarderen van de natuur, zoals benoemd in hoofdstuk 1, is er ook in de wetenschappelijke literatuur aandacht voor kansen en barrières voor het betrekken van vrijwilligers hierbij (zie bijv. Mattijssen et al., 2017). Een deel van deze literatuur betreft onderzoek naar de motivaties van mensen om zich voor natuur in te zetten.

In de wetenschappelijke literatuur is er een groeiende aandacht voor de motivaties van *citizen scientists*, in het Nederlands burgerwetenschappers genoemd. Dit betreft vrijwilligers die betrokken zijn bij wetenschappelijk onderzoek, vaak (maar niet uitsluitend) bij het verzamelen van data. Studies naar hun motivaties zijn te vinden op tal van vakgebieden, zoals astronomie (Raddick et al., 2010), het meten van luchtkwaliteit (Land-Zandstra et al., 2016) of online serious gaming (Curtis, 2015). Ook de motivaties van *citizen scientists* betrokken bij natuuronderzoek, vaak in de rol van natuurwaarnemer, krijgen meer aandacht (voor een kort overzicht, zie Ganzevoort et al., 2017). Belangrijke motivaties voor *citizen scientists* om betrokken te zijn bij natuur en landschap zijn onder andere het bijdragen aan de wetenschap (Martin et al., 2016), hun band met een specifieke plaats (Haywood, 2014), leren over de natuur (Domroese & Johnson, 2017), het opbouwen van sociale banden (Bell et al., 2008), of een gevoel van trots en prestatie (Lawrence & Turnhout, 2010).

Ook is onderzoek gedaan naar de motivaties van vrijwilligers gericht op bescherming van natuur of landschap; belangrijke motivaties die hier naar voren komen zijn leren over en verbondenheid met natuur (Guiney & Oberhauser, 2009), het bijdragen aan bescherming (Bruyere & Rappe, 2007) en sociale binding en gemeenschapsgevoel (Asah & Blahna, 2013). Gooch (2005) benadrukt dat een combinatie van verschillende motivaties een rol speelt in het motiveren van dit soort vrijwilligerswerk, zowel gericht op bescherming en behoud van landschap, leren, sociale binding, als ook de rol van vrijwilligerswerk in de vorming van iemands identiteit.

Voor het onderzoeken van motivaties onder groene vrijwilligers is in dit onderzoek gebruik gemaakt van de bevindingen van BIOMOT, een vierjarig Europees project waarin de drijfveren van sterk betrokken natuurvrijwilligers, zogenaamde ‘natuurhelden’, is onderzocht via interviews en enquêtes in zeven Europese landen (van den Born et al., 2017). De resultaten van BIOMOT bevestigen het belang van verbondenheid met en leren over de natuur als drijfveer voor deze ‘natuurhelden’, en laten daarnaast zien dat de bijdrage van groen vrijwilligerswerk aan een betekenisvol leven een belangrijke motiverende rol speelt (Admiraal et al., 2017).

De 15 motivaties die in dit onderzoek gebruikt zijn komen voor een groot deel overeen met de motivaties uit BIOMOT en de overige literatuur die in deze sectie is besproken. Naast dat dit onderzoek hiermee aansluit bij recent onderzoek naar motivaties voor mensen om zich in te zetten voor natuur, versterkt dit ook de vergelijkbaarheid met het eerdere onderzoek naar natuurwaarnemers (Ganzevoort

& van den Born, 2016), dat deze 15 motivaties voor een groot deel ook als uitgangspunt gebruikt. Omdat dit onderzoek echter gericht is op een bredere groep dan alleen natuurwaarnemers is één van deze motivaties weggelaten ('zoveel mogelijk verschillende soorten zien'), en zijn vier motivaties toegevoegd om aan te sluiten bij de bredere doelgroep ('iets doen voor de buurt', 'met mijn handen werken', 'bijdrage leveren aan een duurzame wereld' en 'verbondenheid met natuur bij andere mensen versterken').

2.2 Band met de natuur

Naast het onderzoeken van de motivaties voor groen vrijwilligerswerk, is het ook relevant een beeld te krijgen van de mate waarin groene vrijwilligers zich verbonden voelen met de natuur. Verbondenheid met de natuur is van belang voor het motiveren van acties die natuur en milieu ten goede komen, en omvat zowel een cognitieve (gedachten), affectieve (emotie) en conatieve (ervaring en gedrag) dimensie (Zylstra et al., 2014). Echter, alhoewel de band met natuur vaak onderzocht is in vakgebieden zoals de milieupsychologie, wordt hierbij gebruikt gemaakt van een grote verscheidenheid aan kwantitatieve schalen die niet allemaal even sterk en consistent zijn (Restall & Conrad, 2015). Een overzicht van een groot aantal schalen voor het meten van natuurbinding (Tam, 2013) laat zien dat vooral multidimensionale schalen, bijvoorbeeld de *Nature Relatedness* schaal (NR; Nisbet et al., 2009), het in de vergelijking goed doen. Om deze reden is besloten de NR schaal te gebruiken in dit onderzoek.

De NR schaal meet verschillende dimensies van natuurbinding, waaronder bekendheid met natuur, de wens om in de natuur te zijn, en identificatie met natuur (Nisbet et al., 2009). Echter, de volledige schaal bestaat uit 21 stellingen, wat de volledige NR schaal ongeschikt maakt voor dit onderzoek. Om deze reden is gebruik gemaakt van de verkorte versie van de schaal, de NR-6 (Nisbet & Zelenski, 2013). Deze schaal bevat slechts 6 van de 21 originele stellingen, maar uitgebreide testen laten zien dat de schaal over het algemeen vergelijkbare patronen blootlegt als de volledige schaal, en daarom een goede vervanging is wanneer de volledige schaal te uitgebreid is (Nisbet & Zelenski, 2013). De NR-6 is daarom naar het Nederlands vertaald en opgenomen in de vragenlijst.

2.3 Burgerschap

Naast motivaties en natuurbinding is een andere relevante dimensie in onderzoek naar vrijwilligerswerk het concept burgerschap. Vooral wanneer het gaat om burgerinitiatieven zijn termen als actief burgerschap (Hoskins & Mascherini, 2009) en ecologisch burgerschap van toepassing; deze concepten pogen uitdrukking te geven aan de wens of het vermogen van burgers om zichzelf te mobiliseren voor de gemeenschap (zie bijv. Buijs et al., 2016). Dit concept raakt hiermee verwante termen als burgerbetrokkenheid (*civic engagement*), een term die ook gebruikt wordt in de literatuur over politieke betrokkenheid (voor een overzicht, zie Adler & Goggin, 2005).

Alhoewel concepten als actief of ecologisch burgerschap dus geregeld ter sprake komen in de literatuur, zijn er weinig schalen die gebruikt kunnen worden om een gevoel van burgerschap empirisch te meten. Sommige schalen raken wel aan verwante concepten, maar zijn bijvoorbeeld sterk gericht op publieke verantwoordelijkheid in politieke zin (Perry, 1996). Een schaal die meer raakvlakken heeft met het gevoel van burgerschap waar wij naar verwijzen is die van Bobek et al. (2009) en Zaff et al. (2010). Deze auteurs ontwikkelden een uitgebreide multidimensionale schaal gericht op het meten van de mate van *civic engagement*. Lang niet alle dimensies zijn voor dit onderzoek relevant, daarom is een schaal van zes stellingen samengesteld, voornamelijk op basis van de stellingen over positieve burgerattitude (*positive civic attitudes*) (Bobek et al., 2009) en burgerlijke plicht (*civic duty*) (Zaff et al., 2010). Vijf stellingen uit deze schaal zijn vertaald naar het Nederlands en opgenomen in de vragenlijst. Hier is nog een stelling aan toegevoegd over het gevoel van wantrouwen richting andere mensen (Pattie et al., 2003), aangezien vertrouwen een relevante dimensie is die niet vertegenwoordigd was in de overige stellingen.

3 Methoden

3.1 Ontwerp en verspreiding vragenlijst

De auteurs hebben de vragenlijst ontworpen in het najaar van 2017, met als doel deze 2 oktober 2017 online te kunnen zetten. De vragenlijst (zie Bijlage 2) is ontwikkeld op basis van de onderzoeksvragen en de kernmerken van de doelgroep, waarbij voor sommige vragen ook is geput uit het eerdere onderzoek naar natuurwaarnemers in Nederland (Ganzevoort & van den Born, 2016) om de vergelijkbaarheid te vergroten. De conceptvragenlijst is voorgelegd aan vertegenwoordigers van SoortenNL, LandschappenNL, De Vlinderstichting en IVN, en hun feedback is meegenomen bij de totstandkoming van de uiteindelijke vragenlijst.

De vragenlijst behandelde de volgende thema's: activiteiten, motivaties, kansen en belemmeringen, en demografische gegevens. De totale vragenlijst bestond uit 30 vragen, een combinatie van meerkeuzevragen, vijf- of zes-punts Likert-schalen, en een aantal open vragen. De meerderheid van de vragen was verplicht, een uitzondering is gemaakt voor open vragen en een aantal andere (voornamelijk demografische) vragen. De geschatte invultijd was 15 minuten.

Voor het maken van de online enquête is gebruik gemaakt van het programma Limesurvey[2], waarbij eerst een testversie is gemaakt die door zowel de auteurs, een van de eerder betrokken vertegenwoordigers, en een aantal niet-betrokken wetenschappers en externen is getest. Na verwerking van de feedback is de uiteindelijke versie 2 oktober 2017 online gekomen, en op verschillende manieren onder de aandacht gebracht van groene vrijwilligers door het hele land. Zo is de link (en een latere herinnering) gemaild aan alle landschaps- en landschapsbeheerorganisaties verbonden aan LandschappenNL, heeft het IVN er breed aandacht aan besteed via nieuwsbrieven, sociale media en een oproep aan alle afdelingen (inclusief herinnering), hebben verschillende soortenorganisaties en lokale werkgroepen de oproep verspreid, en hebben ook KNNV en Staatsbosbeheer een oproep geplaatst. Ten slotte hebben de auteurs zelf een oproep gestuurd aan meer dan 150 groene burgerinitiatieven en aan de directies van botanische tuinen door heel Nederland, om de respons onder deelnemers aan burgerinitiatieven te verhogen.

Dataverzameling eindigde op 6 november 2017, waarna de enquête is gesloten. Na meer dan een maand open te hebben gestaan is de uiteindelijke respons vastgesteld op 3775 respondenten. Om de respons te verhogen konden de respondenten zich aanmelden voor de verloting van een aantal kleine attenties.

[2] www.limesurvey.org

3.2 Data-analyse

Na opschoning van de dataset (dit betrof het verwijderen van alle respondenten die de vragenlijst niet volledig hadden ingevuld, en daarnaast een aantal respondenten die óf geen actieve groene vrijwilliger zijn, óf die niet in Nederland wonen) bestond de totale dataset uit 3775 respondenten. Bij figuren van de resultaten van optionele vragen staat het aantal ingevulde antwoorden (n) aangegeven.

Data-analyse is uitgevoerd in SPSS (versie 21). Voor de figuren en de beschrijvingen hiervan is voornamelijk gebruik gemaakt van beschrijvende statistiek; voor het onderzoeken van verbanden voornamelijk van Chi-square analyse, aangezien de meeste variabelen categorisch zijn. Alleen statistisch significante Chi-square resultaten ($p<0,05$) worden in de resultaten besproken. Voor het onderzoeken van verbanden tussen interval/ratio data is gebruik gemaakt van Spearman's rho als mate van bivariate correlatie. Voor het bepalen van de mate van interne consistentie van de schalen van natuurbinding en burgerschap is Cronbach's α berekend.

4 Resultaten

4.1 Wie is de groene vrijwilliger?

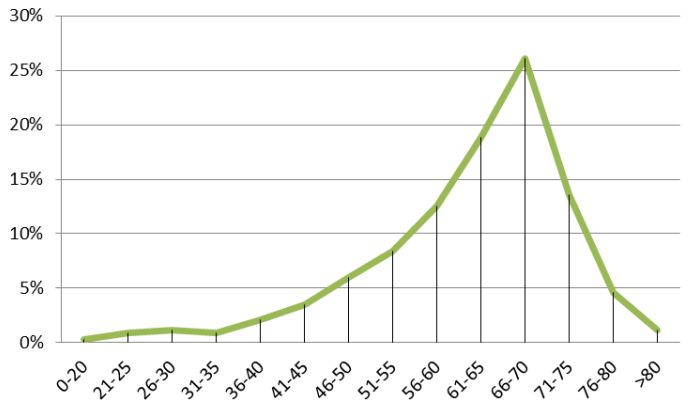

Figuur 4.1 Leeftijdsopbouw (n=3613)

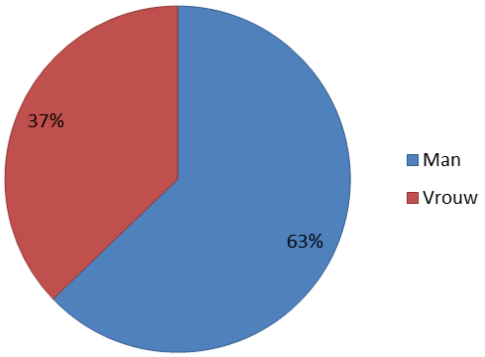

Figuur 4.2 Man-vrouw verdeling (n=3702)

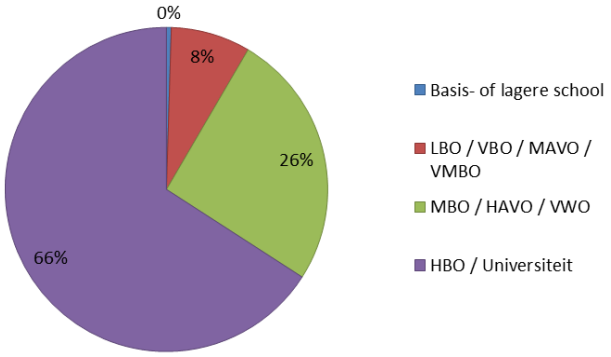

Figuur 4.3 Hoogst afgeronde opleiding (n=3717)

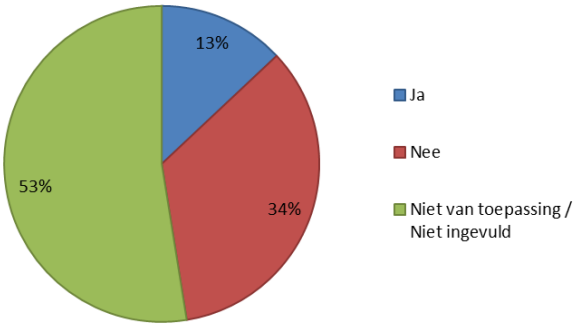

Figuur 4.4 Werkzaam in de natuur- of milieusector

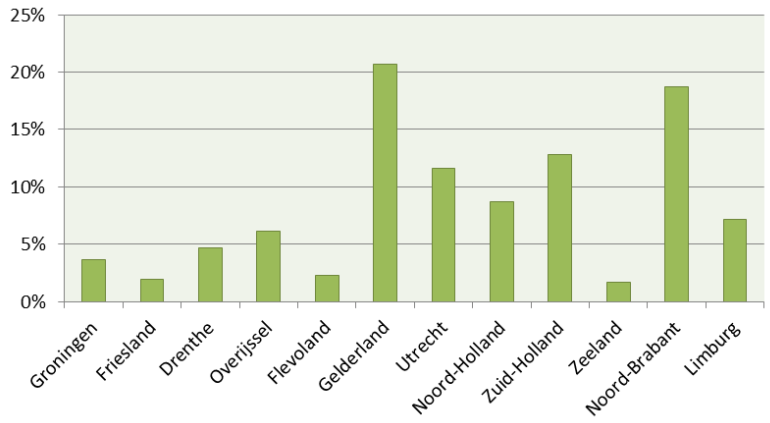

Figuur 4.5 Provincie waar respondenten wonen

Als eerste wordt in deze paragraaf een profiel geschetst van de groene vrijwilligers die hebben deelgenomen aan dit onderzoek. Figuur 4.1 laat zien dat de leeftijd van de respondenten hoog ligt: zo is bijna de helft van de respondenten (45,4%) ouder dan 65 jaar, terwijl slechts 5,4% van de respondenten 40 jaar of jonger is. Ter vergelijking: onder de totale Nederlandse bevolking is 18,5% van de leeftijd 65 of ouder, en alleen al de groep tussen de 20 en 40 jaar is 24,6% (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2017). De gemiddelde leeftijd onder de deelnemers is 61,8 jaar. Van de respondenten is 62,8% man (Figuur 4.2), en het aandeel mannen neemt toe bij hogere leeftijdscategorieën: zo zijn vrouwen in de meerderheid onder de 50, terwijl de groep 65+'ers voor 73,5% uit mannen bestaat. Qua opleidingsniveau (Figuur 4.3) valt op dat bijna twee op de drie respondenten hoger opgeleid is, terwijl slechts 18 respondenten alleen basis- of lagere school hebben afgerond. Het percentage met een hbo of universitaire graad ligt beduidend hoger dan in de totale Nederlandse bevolking; in 2014 betrof dat 29,4% (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018). Het aandeel hoger opgeleiden is nog weer groter onder de vrouwen (71,2%) dan de mannen (62,6%). Ten slotte geeft 13,0% van de respondenten aan ook een betaalde functie in de natuur- of milieusector te hebben (Figuur 4.4)[3].

Respondenten zijn ook gevraagd naar de provincie waar ze wonen (Figuur 4.5). Relatief veel respondenten wonen in Gelderland (20,7%) en Noord-Brabant (18,7%), terwijl uit Zeeland de minste deelnemers komen (1,7%). Analyse van leeftijdsverschillen en man/vrouw-verdeling in de verschillende landsdelen[4] laat significante verbanden zien; het meest opvallende verschil is dat de regio Zuid het hoogste relatieve percentage 65+'ers (54,0%) en mannen (69,3%) kent, terwijl deze percentages het laagst liggen in de regio's West en Zuidwest (44,6% en 44,8% leeftijd 65+, en 59,0% en 57,0% man respectievelijk). Dit hangt waarschijnlijk ook samen met het verband tussen geslacht en leeftijd benoemd in de vorige alinea.

[3] Meer dan de helft van de respondenten (52,5%) heeft deze optionele vraag niet ingevuld of 'niet van toepassing' gekozen, waarschijnlijk deels door het hoge percentage aan gepensioneerden onder de respondenten.
[4] Voor de analyses zijn de provincies gegroepeerd aan de hand van de IVN-regio's: regio's Noord (Friesland, Groningen, Drenthe), Oost (Overijssel, Gelderland, Flevoland), West (Utrecht, Noord-Holland), Zuidwest (Zuid-Holland, Zeeland) en Zuid (Noord-Brabant, Limburg).

In Bijlage 1 is een kaart met de spreiding van de respondenten over Nederland te vinden (Figuur B1). Ook hier is de sterke vertegenwoordiging uit Gelderland en Noord-Brabant goed te zien, evenals de lagere respons uit Zeeland, Flevoland en het noorden van het land.

4.2 Wat doet de groene vrijwilliger?

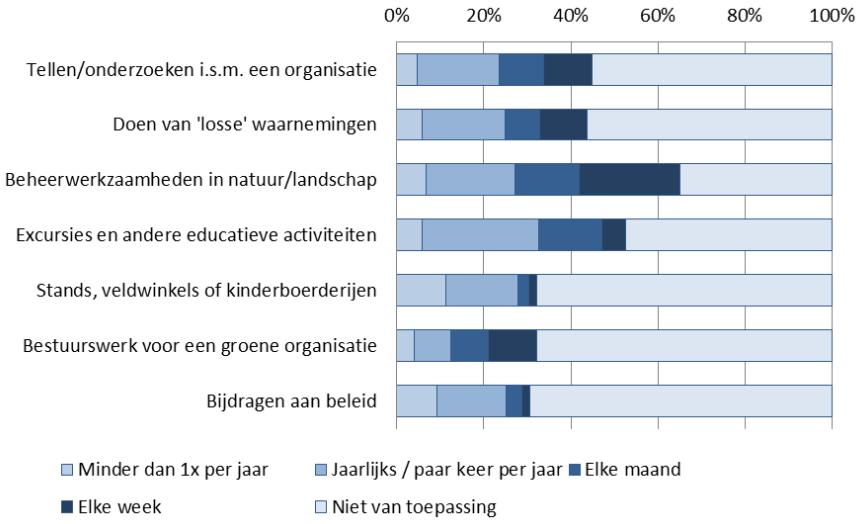

Figuur 4.6 Vormen groen vrijwilligerswerk[5]

In Figuur 4.6 is voor zeven vormen van groen vrijwilligerswerk geïnventariseerd of respondenten hierbij betrokken zijn, en met welke frequentie. Vooral beheerwerk en excursies of andere educatieve activiteiten worden door een groot deel van de respondenten gedaan (respectievelijk 65,0% en 52,6%), terwijl nog altijd 30,6% van de respondenten aangeeft bij te dragen aan beleid. Qua frequentie is te zien dat zeker het bemensen van stands, veldwinkels of kinderboerderijen en bijdragen aan beleid relatief minder vaak wordt gedaan, terwijl telwerk, bestuurswerk en beheerwerkzaamheden met relatief hoge frequenties worden uitgevoerd; zeker beheerwerk en bestuurswerk springen eruit als de enige categorieën waar (na 'niet van toepassing') 'wekelijks' de meest gekozen categorie was (23,1% voor beheer en 11,1% voor bestuurs- of beleidswerk). Het merendeel van de respondenten (71,0%) is betrokken bij twee of meer van deze vormen van groen vrijwilligerswerk.

Wanneer we respondenten indelen in de vier hoofdvormen van groen vrijwilligerswerk (teller, hersteller, verteller en bestuur & beleid[6]), waarbij we het criterium hanteren dat iedereen die een vorm van telwerk doet, ongeacht de frequentie, meetelt als teller[7], dan zien we de volgende verdeling (met

[5] Voor de leesbaarheid zijn de beschrijvingen in de figuur enigszins ingekort; voor de volledige beschrijvingen zoals opgenomen in de vragenlijst, zie Bijlage 2.
[6] Uit Figuur 4.6: werkzaamheden 1 en 2 = teller, 3 = hersteller, 4 en 5 = verteller, en 6 en 7 = bestuur & beleid.
[7] Deze vier categorieën zijn dus niet exclusief: een respondent kan in meerdere categorieën vallen.

tussen haakjes het deel van die groep dat frequent[8] betrokken is): 55,2% is teller (waarvan 52,5% frequent), 65,0% is hersteller (waarvan 58,2% frequent), 60,5% verteller (waarvan 37,9% frequent), en 42,5% werkt aan bestuur & beleid (waarvan 50,0% frequent). De relatieve verdeling tussen frequente en niet-frequente vrijwilligers voor elk van deze vier hoofdvormen is te zien in Figuur 4.7.

Het aandeel respondenten dat betrokken is bij twee of meer van deze hoofdvormen betreft 66,2%, wat laat zien dat de brede betrokkenheid die eerder werd genoemd (71,0% die meer dan 1 van de vormen van groen vrijwilligerswerk in Figuur 4.6 doet) zich niet beperkt tot alleen variaties binnen dezelfde hoofdvorm van groen vrijwilligerswerk (bijvoorbeeld zowel gestructureerd als ongestructureerd tellen). Specifiek is 26,6% van de respondenten betrokken bij twee hoofdvormen, 20,6% bij drie, en geeft 19,1% zelfs aan actief te zijn als teller, hersteller, verteller en binnen bestuur & beleid.

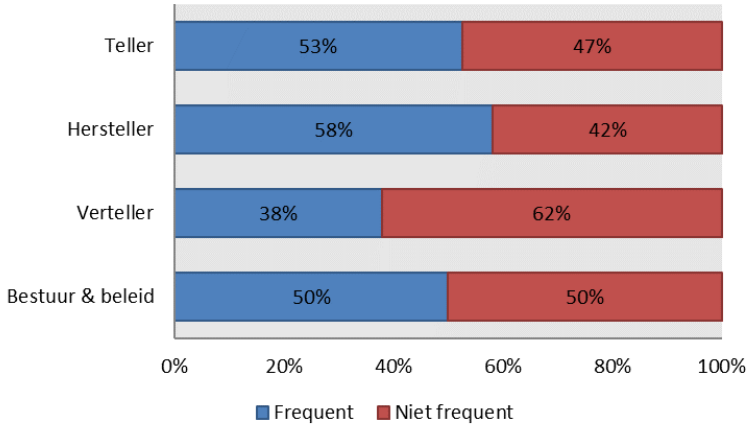

Figuur 4.7 Verdeling frequente en niet-frequente vrijwilligers per hoofdvorm

De frequenties van deze vier hoofdtypen groen vrijwilligerswerk zijn ook geanalyseerd op verschillen in leeftijd, geslacht, opleiding en regio, waarvan de resultaten hier kort geschetst worden:

- Qua leeftijd zijn de frequente tellers net wat sterker vertegenwoordigd onder de twee lagere leeftijdsgroepen (0-30 en 31-50 jaar), terwijl het percentage niet-tellers het hoogst is onder de 65+'ers. Oudere respondenten zijn dan weer vaker hersteller of betrokken bij bestuur & beleid. Jongere respondenten zijn relatief vaker niet-frequente verteller, terwijl oudere respondenten vaker frequent of niet betrokken zijn bij vertelwerk.
- Qua geslacht zijn mannen relatief vaker frequente teller of hersteller, of betrokken bij bestuur & beleid, terwijl vrouwen relatief vaker verteller of niet-frequente teller zijn en vaker geen herstelwerk doen.
- Qua opleiding zagen we al eerder dat dit een zeer hoogopgeleide groep is, maar daarbinnen zijn de hoger opgeleiden nog relatief iets vaker betrokken bij vertelwerk en bestuur & beleid, en minder bij telwerk en frequent herstelwerk.

[8] Frequent is hier gedefinieerd als wekelijks of maandelijks.

- Ten slotte zien we dat in de regio's Zuid en Noord relatief veel wordt bijgedragen aan telwerk en bestuur & beleid, vooral vergeleken met de regio West. Ook zien we veel vertellers in de regio Noord, en minder in West en Oost. In het westen van het land doen dan weer relatief veel respondenten frequent herstelwerk.

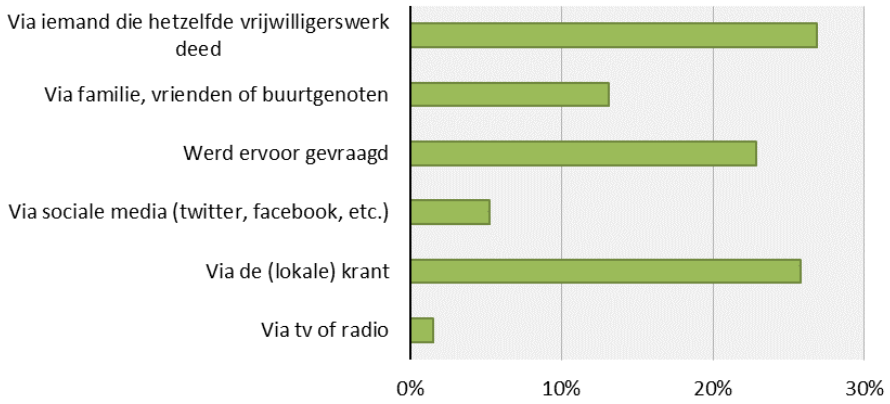

Figuur 4.8 Hoe betrokken geraakt bij groen vrijwilligerswerk[9][10]

In Figuur 4.8 is te zien hoe de deelnemers betrokken zijn geraakt bij hun huidige groene vrijwilligerswerk. Van de gegeven opties is het horen via (26,8%) of direct gevraagd worden door (22,9%) iemand anders een belangrijke manier om betrokken te raken, maar het valt ook op hoe belangrijk (lokale) kranten hierin zijn: 25,8% is op deze manier betrokken geraakt. Sociale media (5,3%) en tv en radio (1,5%) werden beduidend minder vaak gekozen. Bij deze vraag kozen ook ruim 1300 respondenten voor de optie 'anders' met daarbij de mogelijkheid dit in eigen woorden uit te drukken. Analyse van deze antwoorden laat zien dat ongeveer 15% van deze groep aangeeft zelf actief gezocht te hebben of zichzelf te hebben aangemeld. Ruim 10% heeft zichzelf aangemeld naar aanleiding van deelname aan een activiteit zoals een lezing, excursie of een natuurwerkdag; hierbij wordt ook veelvuldig deelname aan de IVN gidsencursus genoemd als aanleiding om verder betrokken te raken bij groen vrijwilligerswerk. Ook regelmatig genoemd (maar beduidend minder vaak als 'zelf aangemeld' of 'via deelname aan een activiteit'): dat men zelf een initiatief is gestart, dat men van jongs af aan al is betrokken (bijvoorbeeld via ouders), dat men ergens een oproep heeft gezien (in een blad van een natuurorganisatie, een vacature of zelfs een bordje in een natuurgebied), en dat men betrokken is geraakt via de school van de kinderen, of via werk of opleiding.

Hoe mensen betrokken zijn geraakt lijkt ook te verschillen per vorm groen vrijwilligerswerk. Zo geven frequente tellers en herstellers, en niet-frequente vertellers, relatief vaak aan begonnen te zijn via iemand die dit werk al deed. Mensen die af en toe herstelwerk doen begonnen hier vaak mee via familie, vrienden of buurtgenoten. De sterkste verbanden zien we echter voor 'ik werd ervoor

[9] Voor de leesbaarheid zijn de beschrijvingen in de figuur enigszins ingekort; voor de volledige beschrijvingen zoals opgenomen in de vragenlijst, zie Bijlage 2.
[10] Meerdere antwoorden mogelijk.

gevraagd': bij vertelwerk, frequent telwerk, maar voornamelijk bij bestuur & beleid wordt relatief vaak aangegeven dat respondenten hiervoor gevraagd zijn. Zo geeft 36,9% van de frequente bestuurs- en beleidsvrijwilligers aan hiervoor gevraagd te zijn, vergeleken met 22,9% bij alle deelnemers.

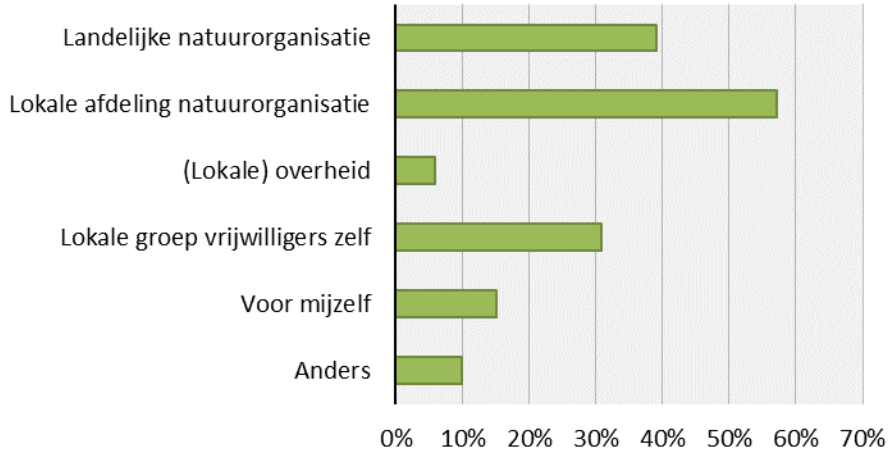

Figuur 4.9 Hoe is groen vrijwilligerswerk georganiseerd[11][12]

Aangezien onze doelgroep bestaat uit deelnemers aan zowel groene burgerinitiatieven als groen vrijwilligerswerk opgezet vanuit organisaties, is aan de respondenten gevraagd hoe het groene vrijwilligerswerk waar zij bij betrokken zijn is georganiseerd. Aangezien iemand bij verschillende organisatievormen betrokken kan zijn waren meerdere antwoorden mogelijk. Figuur 4.9 laat zien dat een merendeel van de respondenten (57,2%) betrokken is bij groen vrijwilligerswerk georganiseerd door lokale afdelingen van een natuurorganisatie. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan lokale werkgroepen van soortenorganisaties, of lokale afdelingen van het IVN. Ook landelijke natuurorganisaties organiseren activiteiten: 39,0% is betrokken bij dergelijk centraal georganiseerd vrijwilligerswerk. Betrekkelijk weinig deelnemers doen mee aan projecten georganiseerd door de (lokale) overheid (5,9%).

Alhoewel veel groene vrijwilligers dus deelnemen aan projecten georganiseerd door verschillende organisaties, zijn ook burgerinitiatieven goed vertegenwoordigd: 30,9% doet vrijwilligerswerk georganiseerd door een lokale groep vrijwilligers, en 15,1% organiseert dit voor zichzelf. Als we landelijke en lokale natuurorganisaties en overheden samennemen als 'vanuit organisatie', en lokale groepen vrijwilligers en eigen initiatieven als 'burgerinitiatief', dan neemt 39,5% van de deelnemers deel aan een burgerinitiatief, en 79,2% aan groen vrijwilligerswerk georganiseerd door een organisatie.

In Figuur 4.10 is te zien in hoeverre deze twee categorieën overlappen. Ongeveer een kwart (23,9%) van de respondenten is betrokken bij zowel groen vrijwilligerswerk vanuit een organisatie als vanuit een

[11] Voor de leesbaarheid zijn de beschrijvingen in de figuur enigszins ingekort; voor de volledige beschrijvingen zoals opgenomen in de vragenlijst, zie Bijlage 2.
[12] Meerdere antwoorden mogelijk.

burgerinitiatief, terwijl meer dan de helft (55,2%) specifiek betrokken is via een organisatie. De groep die al haar groene vrijwilligerswerk uitvoert via burgerinitiatieven omvat 15,6% van de deelnemers.

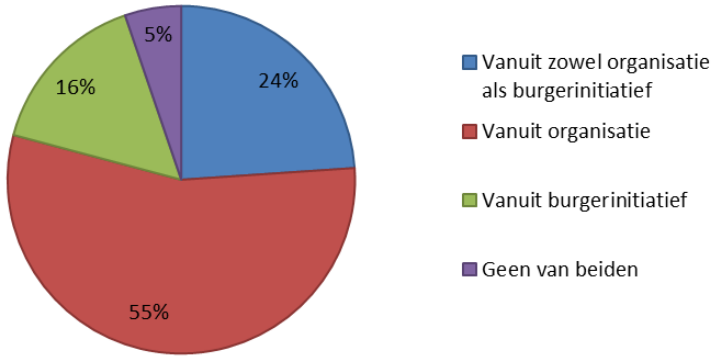

Figuur 4.10 Overlap tussen organisatievormen van groen vrijwilligerswerk

Wanneer we de variabele uit Figuur 4.10 kruisen met de verschillende vormen van groen vrijwilligerswerk valt voornamelijk op dat alle vormen van groen vrijwilligerswerk zowel voorkomen in organisatorisch verband als vanuit een burgerinitiatief. Herstellers geven wel relatief vaker aan dat zij hun groene vrijwilligerswerk uitvoeren binnen een burgerinitiatief.

Qua leeftijd zijn de groepen 0-30 jaar en 65+ relatief vaker alleen betrokken vanuit een organisatie, terwijl de groep 31-50 juist relatief vaker aangeeft alleen via een burgerinitiatief betrokken te zijn, en respondenten met de leeftijd 51 tot 64 enigszins oververtegenwoordigd zijn in de groep die op beide manieren is betrokken. Daarnaast zien we een lichte oververtegenwoordiging van mannen in burgerinitiatieven en betrokkenheid via beiden, terwijl vrouwen iets oververtegenwoordigd zijn in organisatieverband. Het verband tussen organisatievorm en opleidingsniveau is niet significant.

Ook zijn provinciale verschillen te zien: zo zijn relatief meer groene vrijwilligers alleen betrokken via een organisatie in de regio's Noord, West en Zuid, en minder in Oost en vooral Zuidwest. De regio Zuidwest kent weer relatief meer betrokkenen vanuit burgerinitiatieven, die weer minder in Zuid en vooral Noord te vinden zijn. De regio West valt ook op door het lagere percentage deelnemers die bij beide organisatievormen betrokken zijn (19,7%, vergeleken met 23,9% voor alle deelnemers). Ten slotte laat een vergelijking met manier van betrokken worden zien dat mensen die betrokken zijn geraakt doordat ze door iemand zijn gevraagd nu relatief meer betrokken zijn bij burgerinitiatieven of beiden dan bij organisatie-geïnitieerd groen vrijwilligerswerk, terwijl juist relatief veel deelnemers aan groen vrijwilligerswerk georganiseerd door een organisatie betrokken zijn geraakt via kranten of sociale media.

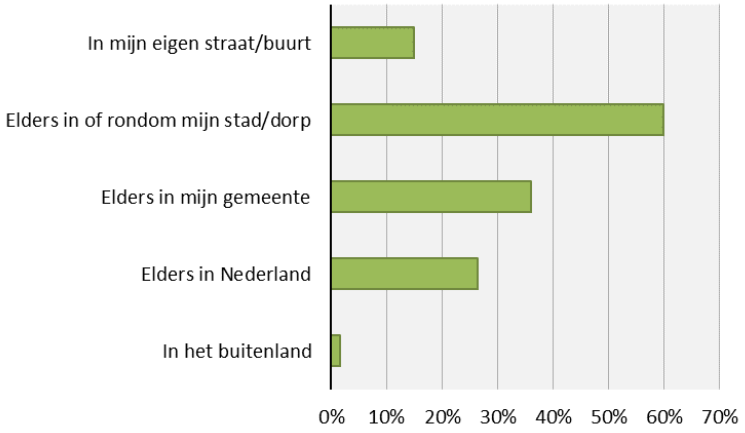

Figuur 4.11 Waar wordt groen vrijwilligerswerk gedaan[13]

In Figuur 4.11 is weergegeven waar respondenten hun groene vrijwilligerswerk voornamelijk doen; maximaal twee opties konden worden gekozen. De groep die dit voornamelijk in de eigen straat of buurt doet is betrekkelijk klein (14,9%), de grootste groep (59,8%) doet dit elders in of rondom hun stad of dorp. Nog altijd 26,4% begeeft zich buiten de eigen gemeentegrenzen voor hun groene vrijwilligerswerk, en een klein groepje (1,6%) zelfs buiten de landsgrenzen.

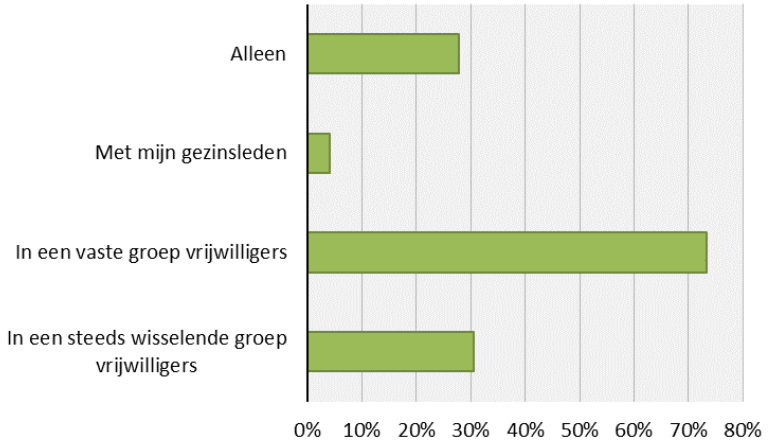

Figuur 4.12 Met wie wordt groen vrijwilligerswerk gedaan[14]

Deelnemers konden maximaal twee opties kiezen voor het gezelschap waarmee ze voornamelijk groen vrijwilligerswerk doen (Figuur 4.12). Verreweg de grootste groep doet dit met een vaste groep vrijwilligers (73,2%), met op gepaste afstand de opties ‘in een steeds wisselende groep vrijwilligers’ (30,6%) en ‘alleen’ (27,8%). Het valt op dat maar weinig respondenten groen vrijwilligerswerk in gezinsverband doen (4,2%).

[13] Maximaal twee antwoorden mogelijk.
[14] Maximaal twee antwoorden mogelijk.

De organisatievormen van groen vrijwilligerswerk zijn vergeleken met het gezelschap waarmee respondenten dit doen. Uit deze analyse valt op te maken dat groene vrijwilligers die zelf vrijwilligerswerk organiseren dit relatief vaker alleen of met het gezin uitvoeren, terwijl zij die deelnemen aan burgerinitiatieven van een lokale groep logischerwijs ook vaker in een vaste of wisselende groep werken. Aan landelijke projecten doen vaker mensen op zichzelf mee, dit wordt relatief minder vaak in een vaste groep gedaan.

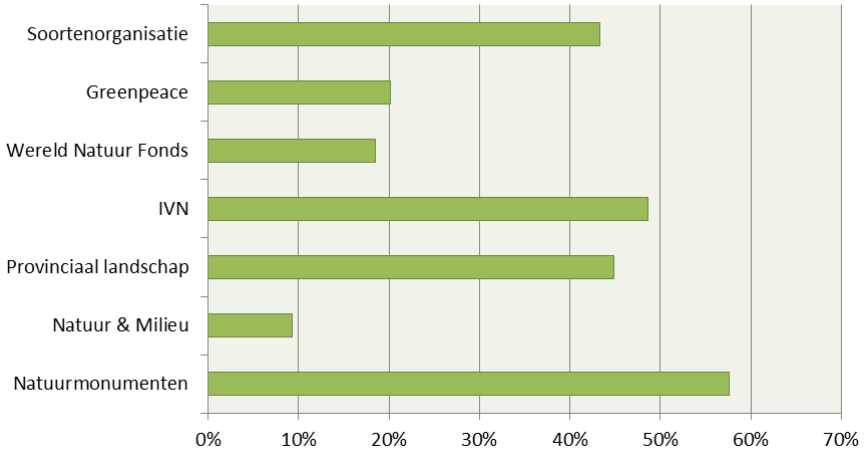

Figuur 4.13 Lid- of donateurschap groene organisaties[15]

Respondenten is ook gevraagd welke groene organisaties zij naast hun vrijwilligerswerk steunen als lid en/of donateur (Figuur 4.13). Vooral Natuurmonumenten (57,6%), IVN (48,6%), de provinciale landschappen (44,9% en soortenorganisaties (43,3%) worden vaak gekozen.[16] Deze verbondenheid met groene organisaties hangt soms ook samen met de vorm van groen vrijwilligerswerk; zo zijn vooral frequente tellers relatief vaker lid of donateur van soortenorganisaties, en zijn vooral niet-frequente tellers meer verbonden met Natuur & Milieu, IVN en Greenpeace. Ook zijn vooral frequente herstellers minder vaak verbonden aan het IVN, Wereld Natuur Fonds en soortenorganisaties, zijn vooral frequente vertellers relatief veel meer verbonden met het IVN en in mindere mate met bijna alle andere organisaties, en vallen vrijwilligers op het gebied van bestuur & beleid op doordat zij (net als de vertellers) vaker lid of donateur zijn van bijna al deze organisaties.

Qua demografie valt op dat voor bijna al deze organisaties het aandeel leden en donateurs consistent stijgt met toename van de gemiddelde leeftijd; lichte uitzonderingen zijn het WNF (grootste piek rond de leeftijd 31-50) en Greenpeace en de soortenorganisaties (hoogste aandeel onder de leeftijdsgroep 51-64). Ten slotte zien we dat lidmaatschap of donateurschap van de landschappen relatief meer voorkomt in de regio Noord en minder in Oost, voor het IVN minder in West en meer in Noord en vooral

[15] Voor de leesbaarheid zijn de beschrijvingen in de figuur enigszins ingekort; voor de volledige beschrijvingen zoals opgenomen in de vragenlijst, zie Bijlage 2.
[16] Deze hoge percentages kunnen deels samenhangen met het feit dat deze organisaties ook betrokken waren bij het verspreiden van de enquête.

Zuid, en dat meer deelnemers uit regio Zuidwest verbonden zijn met soortenorganisaties, zeker vergeleken met de regio West.

4.3 Wat motiveert de groene vrijwilliger?

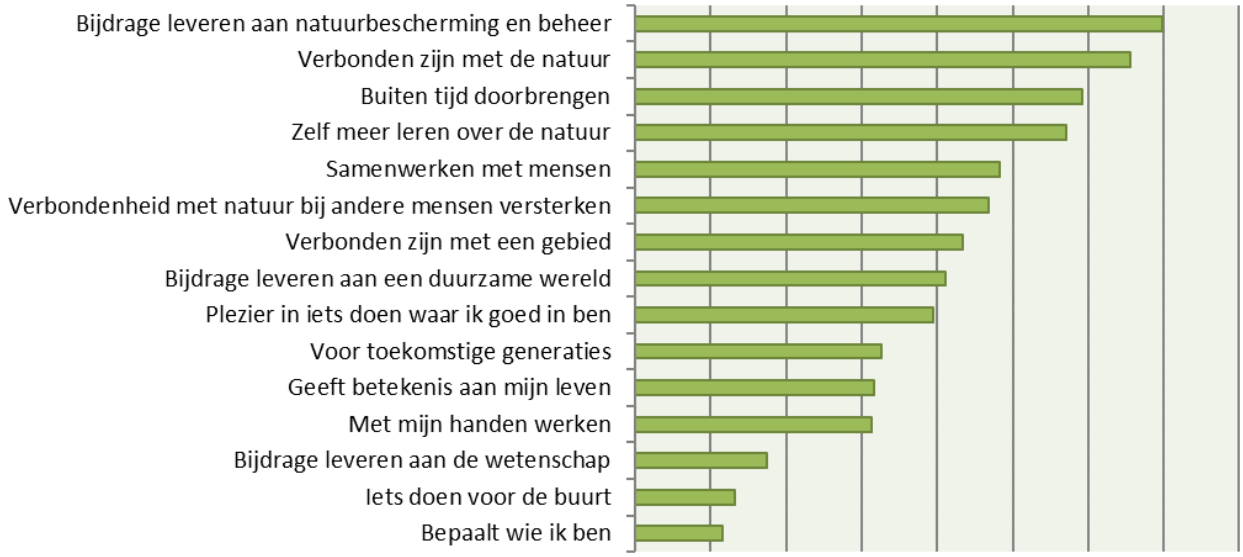

Figuur 4.14 Motivaties voor groen vrijwilligerswerk

Figuur 4.14 laat de resultaten zien van het rangschikken van 15 motivaties voor groen vrijwilligerswerk door de respondenten zelf[17]. Uit hun rangschikking komt duidelijk naar voren dat natuur-gerelateerde motivaties sterk de boventoon voeren: de hoogste scores worden behaald door het beschermen van en de verbondenheid met de natuur, en ook het buiten zijn en leren over de natuur blijken belangrijke drijfveren te zijn voor het doen van groen vrijwilligerswerk. Andere motivaties die vaak hoog eindigen zijn samenwerking, plezier, een band met een specifiek gebied, en het bijdragen aan een duurzame wereld of de natuurverbondenheid van andere mensen. Het fysiek met de handen werken, of het bijdragen aan toekomstige generaties of betekenisgeving eindigen wat lager, terwijl bijdragen aan de wetenschap, de buurt over de eigen identiteit het minst worden gekozen als motivatie.

[17] Aan iedere respondent werden de 15 motivaties in een willekeurige volgorde getoond in de vragenlijst. Deelnemers konden zelf kiezen welk van deze 15 motivaties voor hen relevant zijn (of dat er nou 1 of alle 15 waren) en die vervolgens rangschikken op volgorde van belang. De resultaten in de figuur zijn verkregen door elke motivatie punten toe te kennen op basis van de positie in elke rangschikking (15 punten voor de 1^{e} plaats t/m 1 punt voor de 15^{e}), en daarna de opgetelde scores per motivatie voor alle respondenten samen te berekenen.

Alle respondenten	Teller	Hersteller	Verteller	Bestuur & beleid
Bijdrage leveren aan natuurbescherming en beheer (43,0%)	**Bijdrage leveren aan natuurbescherming en beheer (44,9%)**	**Bijdrage leveren aan natuurbescherming en beheer (46,5%)**	**Verbonden zijn met de natuur (40,0%)**	**Bijdrage leveren aan natuurbescherming en beheer (44,0%)**
Verbonden zijn met de natuur (40,1%)	**Verbonden zijn met de natuur (43,2%)**	**Verbonden zijn met de natuur (40,2%)**	**Bijdrage leveren aan natuurbescherming en beheer (38,9%)**	**Verbonden zijn met de natuur (38,1%)**
Buiten tijd doorbrengen (29,0%)	**Zelf meer leren over de natuur (29,2%)**	**Buiten tijd doorbrengen (30,5%)**	**Verbondenheid met natuur bij andere mensen versterken (34,5%)**	**Verbondenheid met natuur bij andere mensen versterken (28,3%)**

Figuur 4.15 Meest gekozen motivaties in de top 3, per vorm van groen vrijwilligerswerk

	Teller	Hersteller	Verteller	Bestuur & beleid
Bijdrage leveren aan natuurbescherming en beheer	↑	↑	↓	–
Verbonden zijn met de natuur	↑	–	–	↓
Buiten tijd doorbrengen	↓	↑	↓	↓
Zelf meer leren over de natuur	↑	↓	↑	–
Samenwerken met mensen	↓	↑	↓	(–)
Verbondenheid met natuur bij andere mensen versterken	(–)	↓↓	↑↑	↑
Verbonden zijn met een gebied	–	↑	↓	–
Bijdrage leveren aan een duurzame wereld	–	(–)	(–)	↑
Plezier in iets doen waar ik goed in ben	–	↓	↑	–
Voor toekomstige generaties	–	↓	↑	↑
Geeft betekenis aan mijn leven	–	–	↑	(–)
Met mijn handen werken	↓	↑↑	↓↓	↓
Bijdrage leveren aan de wetenschap	↑↑	↓	(–)	(–)
Iets doen voor de buurt	↓	↑	↓	–
Bepaalt wie ik ben	(–)	(–)	(–)	↑

Figuur 4.16 Relatieve verschillen in kernmotivaties tussen vormen van groen vrijwilligerswerk. Pijlen wijzen op een statistisch significant verschil tussen de groepen, streepjes op een gebrek hieraan[18]

In Figuren 4.15 en 4.16 is te zien hoe betrokkenen bij de vier hoofdvormen van groen vrijwilligerswerk verschillen in hun belangrijkste motivaties. Voor de analyse zijn categorieën gemaakt voor elke motivatie, op basis van de vraag of respondenten die motivatie wel of niet in hun top 3 motivaties hebben geplaatst. Uit Figuur 4.15 blijkt opnieuw duidelijk dat het beschermen van en verbonden zijn

[18] ↑ verwijst naar een positief verband, ↓ naar een negatief verband, **–** naar geen statistisch significant verband. Dubbele pijlen verwijzen naar een relatief sterk verband (Cramer's V ≥ 0.2). **(–)** verwijst naar een statistisch significant verband dat geen duidelijke richting uitdrukt.

met de natuur voor alle groepen de twee belangrijkste motivaties zijn, waarbij voor de vertellers verbondenheid nog net iets belangrijker is dan bescherming en beheer. Na deze twee motivaties is er iets meer verschil tussen de groepen in de meest gekozen motivatie in de top 3: voor tellers is dit leren over de natuur, voor herstellers en de hele groep is dit het buiten zijn, en voor vertellers en bestuur- en beleidsvrijwilligers betreft dit het versterken van de band met de natuur bij anderen.

Uit de analyse naar verschillen tussen vormen van groen vrijwilligerswerk en hoe vaak elke motivatie in de persoonlijke top 3 eindigde (Figuur 4.16) blijkt onder andere dat de tellers relatief sterk gemotiveerd worden door de wetenschap, en door bescherming van, verbondenheid met en leren over de natuur. Samenwerken, met de handen werken, of iets voor de buurt doen zijn voor deze groep minder belangrijke motivaties. Bij herstellers zien we een relatief sterke nadruk op met de handen werken, samenwerken en iets voor de buurt doen, en ook verbondenheid met de natuur of een gebied. Het versterken van verbondenheid met de natuur bij anderen, en bijvoorbeeld wetenschap of zelf meer leren over de natuur, spelen minder een rol. Vertellers hebben deels weer andere motivaties die relatief belangrijker zijn, waaronder het versterken van natuurverbondenheid bij andere mensen, toekomstige generaties en betekenisgeving aan het leven. Voor deze groep speelt met de handen werken, samenwerken en bijdragen aan natuurbescherming of beheer weer relatief minder een rol dan voor de andere groepen. Ten slotte zien we bij groene vrijwilligers die bijdragen aan bestuur & beleid dat identiteit, toekomstige generaties en het bijdragen aan een duurzame wereld een relatief belangrijke motiverende rol spelen, in vergelijking met o.a. buiten zijn of verbondenheid met de natuur.

Als we de kernmotivaties vanuit demografie analyseren zien we een aantal verschillen, voornamelijk met leeftijd en geslacht. Zo leggen jongeren relatief meer nadruk op het buiten zijn en het leren over de natuur, terwijl ouderen sterker gemotiveerd worden door hun band met een gebied en door de kans om met mensen samen te werken. Vooral deelnemers in de leeftijd 31-50 gaven aan relatief sterk gemotiveerd te worden door iets te doen voor de buurt. Ook zagen we een aantal verschillen tussen mannen en vrouwen; zo rangschikken vrouwen eerder leren over of verbondenheid met de natuur, buiten zijn, of verbondenheid met anderen in hun top 3, terwijl mannen eerder de nadruk leggen op hun band met een gebied, samenwerken, bijdragen aan de wetenschap of natuurbescherming, of met de handen werken. De relatie met opleidingsniveau is voor bijna geen van de motivaties statistisch significant, met de uitzonderingen dat verbondenheid met natuur en samenwerken relatief iets vaker in de top drie eindigen voor lager opgeleide respondenten, en bijdragen aan een duurzame wereld iets meer voor hoger opgeleiden[19].

[19] Deze uitkomsten lijken voor een deel samen te hangen met demografische verschillen tussen de vormen van groen vrijwilligerswerk, zoals besproken in sectie 4.2. Om diezelfde reden is de analyse voor motivaties en landsdeel niet in de resultaten gerapporteerd.

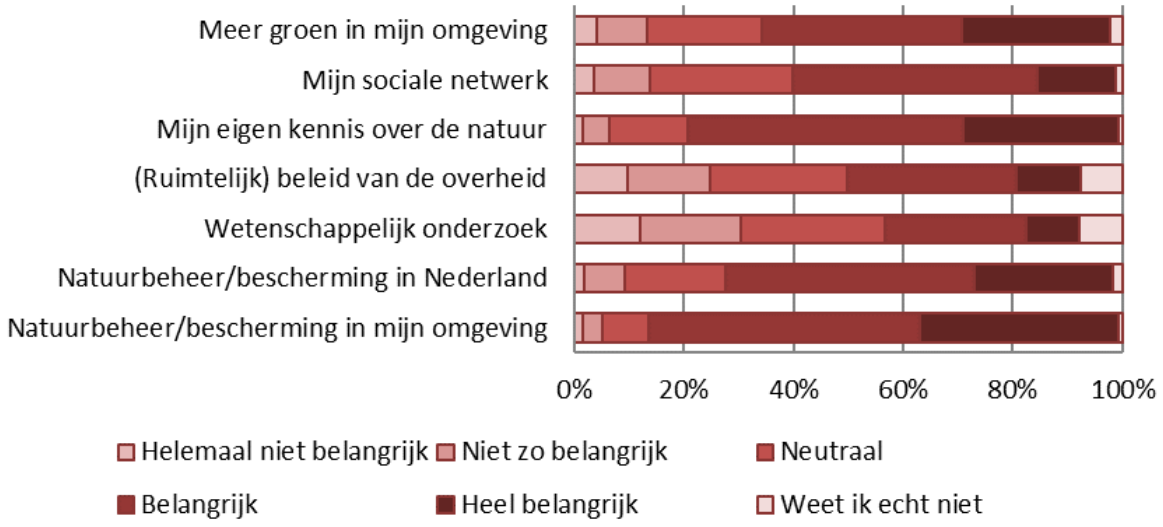

Figuur 4.17 Verwacht belang van groen vrijwilligerswerk[20]

Respondenten konden voor zeven aspecten aangeven hoe belangrijk zij verwachten dat hun groene vrijwilligerswerk hiervoor is (Figuur 4.17). Als we 'belangrijk' en 'heel belangrijk' samennemen zien we het grootste verwachtte belang voor natuurbeheer/bescherming in de eigen omgeving (85,7%), gevolgd door eigen kennis van de natuur (78,6%) en landelijk(e) natuurbescherming/beheer (70,6%). De minste hoeveelheid verwacht belang wordt toegekend aan beleid en wetenschap; voor deze twee aspecten zijn de percentages respondenten die hun werk hiervoor (helemaal) niet belangrijk achten (respectievelijk 24,8% en 30,5%) of dit echt niet weten (7,6% en 7,8% respectievelijk) beduidend hoger dan voor de andere aspecten.

Waar tellers en herstellers relatief hoge verwachtingen hebben over het belang van hun vrijwilligerswerk voor natuurbescherming en beheer in de omgeving en in Nederland, zien we dat tellers en vertellers veel belang zien voor hun eigen kennis (iets wat herstellers juist minder aangeven). Tellers staan ook relatief positief richting het verwachte belang voor overheidsbeleid, bij andere groepen zien we meer nadruk op sociaal netwerk (herstellers en vertellers) en meer groen in de wijk (herstellers). Vrijwilligers gericht op bestuur & beleid zien relatief vaak belang van hun werk voor lokale natuurbescherming, overheidsbeleid, sociaal netwerk en meer groen in de wijk. Het duidelijkste patroon is echter te zien voor het verwachtte belang voor de wetenschap: waar herstellers hier relatief minder nadruk op leggen, is het percentage frequente tellers wat hier (veel) belang voor verwacht (62,7%) beduidend hoger dan onder alle deelnemers (38,5%)[21].

[20] Voor de leesbaarheid zijn de beschrijvingen in de figuur enigszins ingekort; voor de volledige beschrijvingen zoals opgenomen in de vragenlijst, zie Bijlage 2.
[21] Verschillen in verwacht belang tussen groene vrijwilligers betrokken via verschillende organisatievormen vertonen sterke overeenkomstigheid met de patronen voor teller, hersteller, verteller en bestuur & beleid, en deze analyse wordt daarom niet in de resultaten gerapporteerd.

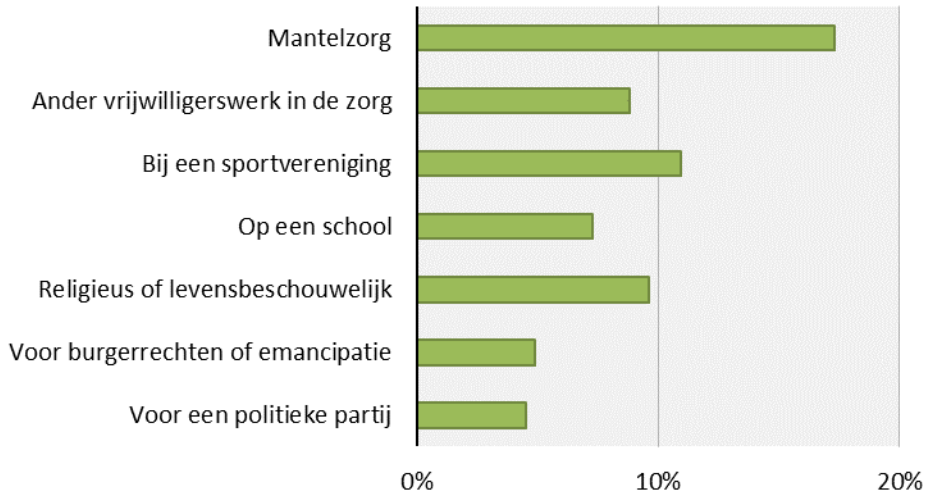

Figuur 4.18 Betrokkenheid bij ander vrijwilligerswerk[22]

Naast hun groene vrijwilligerswerk zetten veel van respondenten zich ook in voor andere doelen. Figuur 4.18 laat zien dat relatief veel groene vrijwilligers ook mantelzorg verlenen (17,3%), en ook vrijwilligerswerk voor sportverenigingen (10,9%) of religieuze of levensbeschouwelijke organisaties (9,6%) komt veel voor. Veel respondenten (1104) kiezen hier voor de categorie 'anders'. Zij doen met name vrijwilligerswerk m.b.t. cultuurhistorie (±85 keer genoemd), zoals voor cultureel erfgoed of monumenten of in musea. Een tweede grote groep respondenten (±80 keer genoemd) geeft aan vrijwilligerswerk te doen in de kunst- en cultuursector, zoals theater en muziek; met name zangkoren worden hier vaak genoemd. Verder wordt genoemd (maar beduidend minder vaak dan de categorieën cultuurhistorie en kunst & cultuur): Repair Café, Fair Trade, de voedselbank, voorlezen, scouting, dierenbescherming en dierenasiel.

[22] Voor de leesbaarheid zijn de beschrijvingen in de figuur enigszins ingekort; voor de volledige beschrijvingen zoals opgenomen in de vragenlijst, zie Bijlage 2.

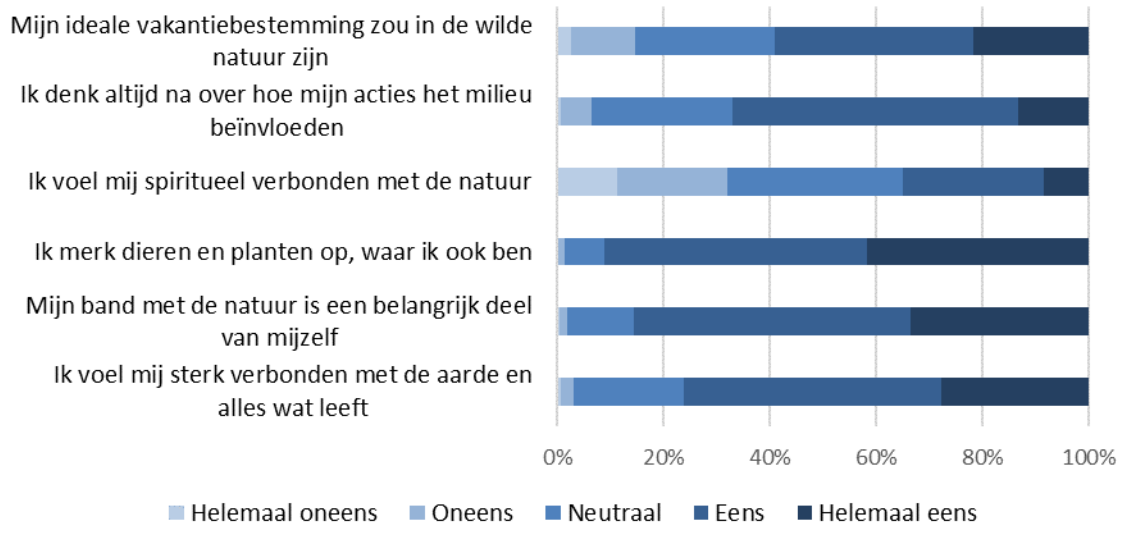

Figuur 4.19 Verbondenheid met natuur

In Figuur 4.19 zijn de scores op de natuurbindingsschaal weergegeven. Het overgrote deel van de respondenten is het (helemaal) eens met de stellingen over het overal opmerken van dieren en planten (91,1%) en het belang van een band met de natuur voor hen persoonlijk (85,6%). Ook een band met alles wat leeft, en milieubewustzijn scoren hoog (respectievelijk 76,3% en 67,1% is het hier (helemaal) mee eens). Verreweg de meest verdeelde reactie komt op de stelling over een spirituele band; een aanzienlijk deel van de respondenten staat hier neutraal in (33%), en maar liefst 32% is het hiermee (helemaal) oneens.

Uit de analyse komt ook naar voren dat tellers en vertellers het over het algemeen relatief vaker (helemaal) eens zijn met deze stellingen, terwijl herstellers het juist relatief vaker (helemaal) oneens zijn. Leeftijd hangt niet duidelijk samen met deze stellingen (met een uitzondering van wilde natuur als vakantiebestemming, waar oudere respondenten minder positief op reageren), maar vrouwen zijn het wel relatief vaker (helemaal) eens met al de stellingen dan mannen.

Figuur 4.20 Gevoel van burgerschap

Naast de band met natuur is ook het gevoel van burgerschap via stellingen onder de respondenten onderzocht; de resultaten zijn te zien in Figuur 4.20. De duidelijkste piek is te zien voor de stelling over het helpen van buren (omgekeerd gesteld): 90% van de respondenten is het hiermee (helemaal) oneens. Het gevoel van mensen willen helpen bij oneerlijke behandeling (82,7%) en het belangrijk vinden aan de gemeenschap bij te dragen (82,4%) worden ook breed gedragen. Een wat grotere groep staat neutraal tegenover een geval van wantrouwen jegens anderen (21,4%) en het willen helpen van toekomstige generaties (36,7%). De meest verdeelde reactie komt op de stelling over het gevoel daadwerkelijk een verschil te kunnen maken in de gemeenschap: al is een kleine meerderheid van de respondenten (54,1%) het hier (helemaal) mee eens, een aanzienlijke groep staat hier neutraal in (39,4%).

Bij de meeste stellingen zijn verschillen aan te wijzen wat betreft leeftijd: zo geven respondenten oplopend in leeftijdscategorie relatief vaker aan het belangrijk te vinden bij te dragen aan de gemeenschap, maar geven jongeren aan eerder het gevoel te hebben daadwerkelijk een verschil te kunnen maken. Ook geven jongeren relatief vaker aan het eens te zijn, of neutraal te zijn, met de stelling dat het helpen van buren niet hun probleem is. Wat betreft het rekening willen houden met toekomstige generaties geven ouderen dit relatief vaker aan dan jongeren, maar het valt op dat het percentage respondenten dat aangeeft het hier (helemaal) mee eens te zijn relatief het hoogst is onder de jongste leeftijdsgroep (0-30 jaar; 62,4% vergeleken met 56,6% van alle deelnemers). Anders dan met leeftijd zijn er nauwelijks verbanden met geslacht en opleidingsniveau, behalve dat vrouwen en hoger opgeleiden relatief vaker aangeven het gevoel te hebben een verschil in hun gemeenschap te kunnen maken.[23]

[23] Deze uitkomst kan ook deels te maken hebben met het opleidingsverschil tussen de mannen en vrouwen die deelgenomen hebben aan het onderzoek, zoals besproken in sectie 4.1.

Om te zien of er een verband bestaat tussen natuurbinding en gevoel van burgerschap, is voor elke respondent de gemiddelde score op elk van beide schalen berekend[24]. De gemiddelde score (op een schaal tussen 1 en 5) is voor de natuurbindingsschaal 3,81 (standaarddeviatie 0,57), en op de burgerschapsschaal 3,86 (standaarddeviatie 0,40). Een analyse van de correlatie tussen beide scores geeft een statistisch significant en betrekkelijk sterk verband aan (r=0,335, p<,001). Dit wijst erop dat een hogere mate van binding met de natuur samengaat met een hoger gevoel van burgerschap. Dit verband is ook nog apart onderzocht per vorm van groen vrijwilligerswerk, maar is voor alle groepen even significant en nagenoeg even sterk (waarden tussen r=0,317 voor bestuur & beleid en r=0,344 voor vertellers).

4.4 Wat zijn kansen en belemmeringen voor groen vrijwilligerswerk?

De respondenten zijn gevraagd in hoeverre zij verwachten in de toekomst in meer of mindere mate door te gaan met hun groene vrijwilligerswerk. Gevraagd naar hun verwachting of zij in de toekomst meer, minder of evenveel zullen gaan doen, geeft een meerderheid van de respondenten (63,1%) aan te verwachten evenveel tijd hierin te gaan steken. Ongeveer een kwart (25,2%) geeft aan waarschijnlijk meer te zullen gaan doen, terwijl 11,7% verwacht hier minder tijd aan te gaan besteden. Deze variabele is ook uitgesplitst naar de zeven vormen van groen vrijwilligerswerk; in deze analyse valt op dat herstellers, zowel frequent als niet-frequent, relatief vaak aangeven in de toekomst meer te willen gaan doen, terwijl de huidige gestructureerde en ongestructureerde tellers, vooral de frequente, aangeven óf veel meer te willen gaan doen, óf veel minder. Vertellers betrokken bij excursies geven relatief vaker aan dezelfde hoeveelheid groen vrijwilligerswerk te willen blijven doen. Voor bestuur & beleid zijn geen significante verschillen te vinden.

[24] Voordat deze gemiddelden zijn berekend is met Cronbach's α gekeken of de twee sets van zes stellingen wel betrouwbare constructen aanduiden. Voor de natuurbindingsschaal was deze score zeer acceptabel (α=.728). Voor de burgerschapsschaal lag de score lager (α=.522), waarbij vooral de laatste stelling, "Mensen met wie ik contact heb zouden misbruik van mij maken als ze de kans kregen", minder samenhang vertoont met de andere vijf stellingen. Omdat Cronbach's α echter niet enorm zou stijgen als de stelling verwijderd zou worden (α=.605 voor 5 stellingen) is gekozen om deze stelling wel mee te nemen in het berekenen van het gemiddelde.

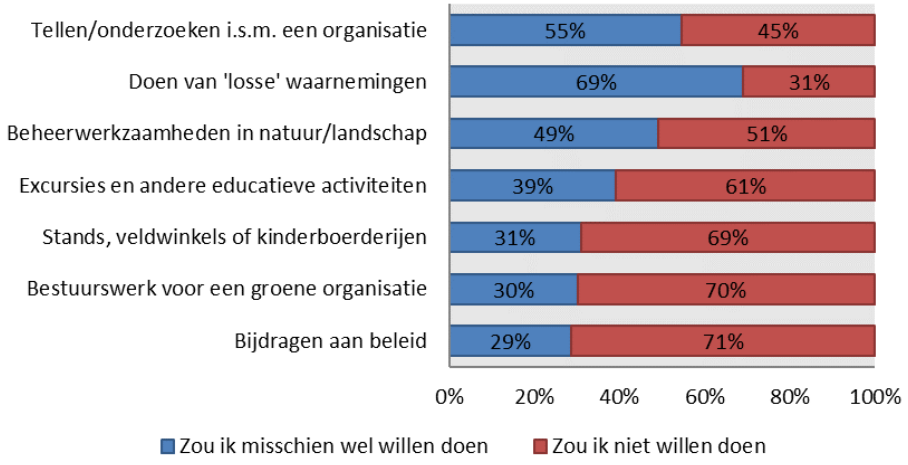

Figuur 4.21 Bereidheid tot verbreden van groen vrijwilligerswerk[25]

Als mensen aangeven meer te willen gaan doen, is het natuurlijk interessant een idee te hebben wat voor groen vrijwilligerswerk ze dan overwegen. In Figuur 4.21 is te zien hoeveel procent van de respondenten die een bepaalde vorm van groen vrijwilligerswerk nog niet doet, dit wel zou overwegen[26]. Duidelijk te zien is dat telwerk, en dan vooral het ongestructureerd waarnemen, wordt overwogen door een grote groep die dit nog niet doet (69,2%). De vormen van groen vrijwilligerswerk die op dit moment door het laagste aantal respondenten worden gedaan (bemensen van stands, veldwinkels of kinderboerderijen, bestuurswerk, of bijdragen aan beleid; zie Figuur 4.6) worden ook door de kleinste groepen overwogen (respectievelijk 31,1%, 30,2% en 28,7%).

Qua demografische verschillen zien we dat jongere respondenten relatief vaker aangeven verbreding te overwegen, met uitzondering van ongestructureerd tellen (niet significant) en stands, veldwinkels of kinderboerderijen (de leeftijdsgroepen 0-30 en 51-64 geven relatief vaker aan dit te overwegen). Vrouwen geven relatief vaker aan telwerk of helpen bij stands, veldwinkels of kinderboerderijen te overwegen, terwijl mannen relatief vaker aangeven misschien aan herstelwerk, bestuur of beleid te willen gaan bijdragen. Als we deze vraag kruisen met de huidige vormen van vrijwilligerswerk, zien we de volgende patronen:

- Gestructureerd tellen wordt relatief vaker overwogen door ongestructureerde tellers, en niet-frequente excursieleiders en vrijwilligers die bijdragen aan beleid. Die laatste twee groepen, zowel frequent als niet-frequent, overwegen ook vaker ongestructureerd te gaan tellen, net als niet-frequente gestructureerde tellers. Huidige beheervrijwilligers geven relatief vaker aan dit niet te willen doen.

[25] Voor de leesbaarheid zijn de beschrijvingen in de figuur enigszins ingekort; voor de volledige beschrijvingen zoals opgenomen in de vragenlijst, zie Bijlage 2.
[26] Voor elke vorm in Figuur 4.21 verwijzen de percentages (100%) naar de groep respondenten die deze vorm nog niet doet, niet naar de totale 3775 respondenten. Het aantal respondenten is in deze figuur dus verschillend voor elke vorm.

- Het wel of niet overwegen om beheerwerk te gaan doen lijkt niet samen te hangen met de huidige vorm van groen vrijwilligerswerk. Uitzondering zijn de niet-frequente gestructureerde tellers, die relatief vaker herstelwerk overwegen.
- Educatief groen vrijwilligerswerk wordt relatief vaker overwogen door bestuurs- en beleidsvrijwilligers, andere vertellers, en niet-frequente tellers. Herstellers overwegen het juist minder vaak. Het bemensen van stands, veldwinkels of kinderboerderijen wordt vooral relatief vaker overwogen door de educatieve groene vrijwilligers, alhoewel ook niet-frequente herstellers en ongestructureerde tellers hier interesse in tonen.
- Huidige bestuurders en betrokkenen bij beleid overwegen relatief vaker elkaars type groen vrijwilligerswerk te gaan doen. Ook ongestructureerde tellers en niet-frequente vertellers hebben wel interesse in deze twee vormen van groen vrijwilligerswerk. Ten slotte geven niet-frequente gestructureerde tellers vaker aan bestuurswerk te overwegen, terwijl niet-frequente herstellers wat meer interesse lijken te hebben in het bijdragen aan beleid.

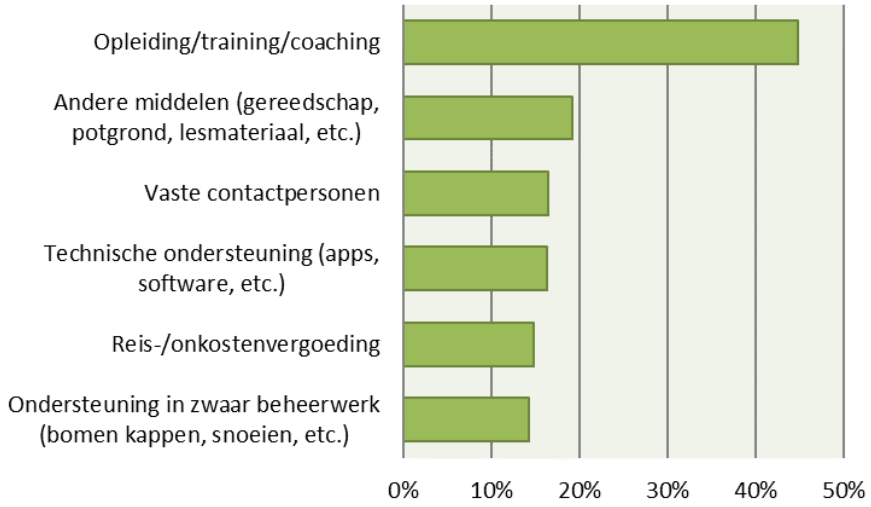

Figuur 4.22 Behoefte aan ondersteuning[27]

In een optionele vraag konden vrijwilligers uit een lijstje van vormen van ondersteuning maximaal twee opties kiezen waar zij voor hun groene vrijwilligerswerk het meeste behoefte aan hebben. De resultaten staan in Figuur 4.22. De meeste vormen van ondersteuning scoren redelijk vergelijkbaar, maar het meest uit het oog springende resultaat is de wens naar meer aandacht voor opleiding, training en coaching: maar liefst 44,8% van de respondenten geeft aan hier meer behoefte aan te hebben.

Uit de analyse blijkt dat tellers relatief vaak aangeven behoefte te hebben aan technische ondersteuning, opleiding (vooral de niet-frequente tellers) en onkostenvergoeding (de frequente tellers); naar fysieke middelen en beheerondersteuning is minder vraag. Herstellers laten precies het omgekeerde beeld zien. Vertellers vertonen een vergelijkbaar patroon als de tellers, met als voornaamste verschil dat bij zowel frequente als niet-frequente vertellers behoefte is aan meer

[27] Maximaal twee antwoorden mogelijk.

opleiding en onkostenvergoeding, en dat voor frequente vertellers er relatief minder behoefte aan technische ondersteuning is. Technische ondersteuning is de enige vorm waaraan vrijwilligers in bestuur & beleid relatief veel behoefte hebben, voor de andere vormen van ondersteuning is geen statistisch significant verband gevonden.

Ook lijken deze behoeften samen te hangen met de organisatievorm van het groene vrijwilligerswerk[28]: vrijwilligers die alleen via burgerinitiatieven zijn betrokken geven vooral aan meer behoefte te hebben aan beheerondersteuning, fysieke middelen of een vergoeding. Onder deze groep is de behoefte aan training en opleiding lager, hier is vooral veel interesse voor vanuit de groep die alleen betrokken is bij groen vrijwilligerswerk vanuit een organisatie. Qua demografie zijn jongeren (0-30) duidelijk meer geïnteresseerd in een vergoeding, terwijl 65+'ers minder behoefte hebben aan vergoedingen of opleiding en meer aan ondersteuning bij zwaar beheer; deze laatste behoefte is duidelijker aanwezig bij elke opeenvolgende leeftijdscategorie. Waar mannen meer de nadruk leggen op ondersteuning in techniek, middelen of zwaar beheer, geven vrouwen relatief vaker aan behoefte aan training te hebben. Lager opgeleiden leggen relatief veel nadruk op beheerondersteuning, en minder op training. Ten slotte zijn er een paar verschillen te zien op basis van regio: in de regio Zuidwest is relatief veel behoefte aan fysieke middelen, technische ondersteuning wordt meer gevraagd in Zuid en minder in West, en ondersteuning bij zwaar beheerwerk wordt vaker aangegeven door vrijwilligers uit het Zuiden en Oosten van het land, zeker vergeleken met het Noorden.

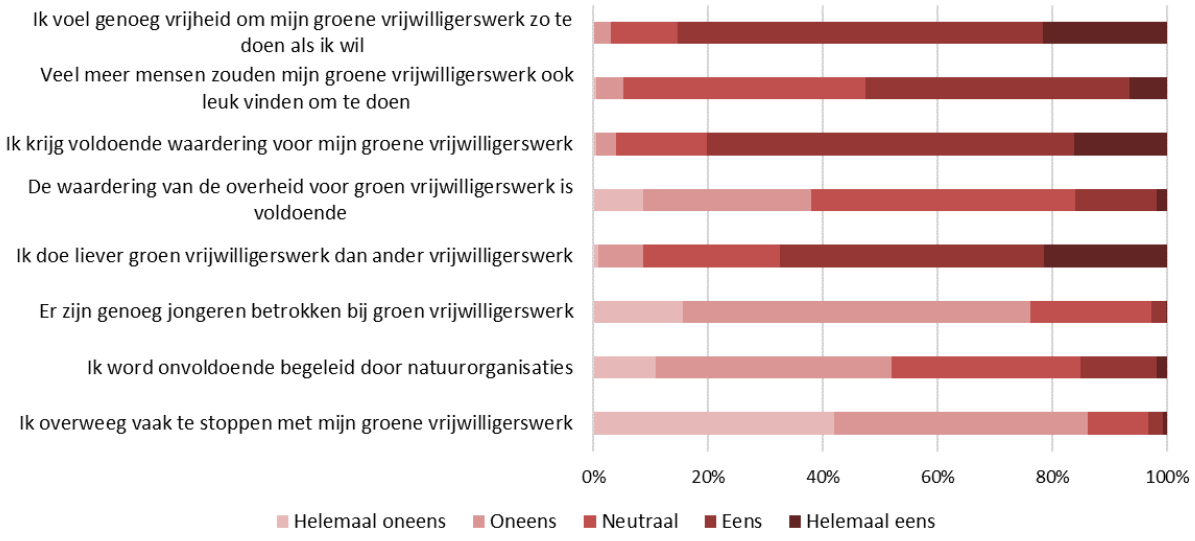

Figuur 4.23 Kansen en belemmeringen bij groen vrijwilligerswerk

Respondenten zijn gevraagd naar hun mening over waar zij kansen en belemmeringen zien voor groen vrijwilligerswerk in Nederland. Figuur 4.23 laat zien dat op een aantal stellingen sterk instemmend wordt gereageerd: zo geeft maar liefst 85,3% aan genoeg vrijheid te voelen om het groen vrijwilligerswerk zo in te vullen als zij willen, en heeft 80,3% het gevoel genoeg waardering te ontvangen

[28] Deze uitkomsten lijken voor een deel samen te hangen met demografische verschillen tussen de vormen van groen vrijwilligerswerk, zoals besproken in sectie 4.2.

voor hun groene vrijwilligerswerk. Ook is een aanzienlijke meerderheid (67,5%) het (helemaal) eens met de stelling dat ze liever groen vrijwilligerswerk doen dan ander vrijwilligerswerk.

Meer neutrale reacties zijn er op de stelling dat natuurorganisaties onvoldoende begeleiding bieden (meer dan de helft is het hier niet mee eens, maar 33,0% kiest de optie 'neutraal'), en dat veel meer mensen het groene vrijwilligerswerk ook leuk zouden vinden (meer dan de helft is het hiermee eens, maar een aanzienlijke groep, 42,3%, staat hier neutraal in). Ook komt er, anders dan de stelling over waardering in het algemeen, duidelijk een verdeelde reactie op de stelling dat waardering van de overheid voldoende is: slechts 16,0% is het hiermee eens, bijna de helft (46,0%) staat hier neutraal in, en 38,0% van de respondenten is het oneens met deze stelling.

Een belemmering waar duidelijk veel groene vrijwilligers mee geconfronteerd worden is de betrokkenheid van jongeren bij groen vrijwilligerswerk: slechts 2,8% van de respondenten is het eens met de stelling dat dit voldoende is, en maar liefst 76,1% is het hiermee oneens. Respondenten zijn echter bijna unaniem in hun gevoel van blijvende betrokkenheid: slechts 3,3% is het (helemaal) eens met de stelling dat zij vaak overwegen te stoppen met groen vrijwilligerswerk, en 86,2% is het hiermee (helemaal) oneens.

Al deze stellingen zijn ook geanalyseerd op verschillen tussen vormen van groen vrijwilligerswerk, organisatievorm en demografische kenmerken. Opleidingsniveau vertoont geen duidelijke statistisch significante verbanden met een van de stellingen. Voor de overige variabelen staan hieronder per stelling de belangrijkste bevindingen:

- Vrouwen en jongeren voelen relatief minder vaak genoeg vrijheid in hun groene vrijwilligerswerk. Er zijn geen duidelijke verschillen tussen de vormen van groen vrijwilligerswerk.
- Herstellers lijken optimistischer over de stelling dat anderen hun groene vrijwilligerswerk ook leuk zouden vinden, terwijl (zeker frequente) tellers en bestuurs- en beleidsvrijwilligers hier wat sceptischer over zijn. Demografische kenmerken laten geen significante verbanden zien.
- Frequente herstellers en vertellers ervaren relatief vaker voldoende waardering, terwijl tellers en bestuurs- en beleidsvrijwilligers dit juist wat minder ervaren met toenemende frequentie. Vergeleken met betrokkenen via organisaties lijken vrijwilligers betrokken via burgerinitiatieven ook wat minder vaak voldoende waardering te ervaren, en jongeren zijn het ook relatief vaker oneens met deze stelling.
- Bij de stelling over waardering van de overheid valt op dat herstellers met toenemende frequentie het hier vaker mee eens zijn, terwijl zeker frequente tellers het hier relatief vaker mee oneens zijn. Ook jongeren staan hier wat sceptischer in.
- Tellers en bestuurs- en beleidsvrijwilligers geven relatief vaker aan een voorkeur te hebben voor groen vrijwilligerswerk, zeker met toenemende frequentie. Ook jongere respondenten geven dit relatief vaker aan.
- Herstellers, vertellers en bestuurs- en beleidsvrijwilligers geven met toenemende frequentie relatief meer aan het oneens te zijn met de stelling dat er genoeg jongeren betrokken zijn bij

groen vrijwilligerswerk; dit patroon is niet zo duidelijk voor tellers. Vrouwen en jongeren zelf geven ook relatief vaker aan juist wel te vinden dat er voldoende jongeren actief zijn.

- Voor de stelling dat er onvoldoende begeleiding vanuit natuurorganisaties is zien we qua vormen van vrijwilligerswerk alleen met tellers een verband: met toenemende frequente geven tellers relatief vaker aan het eens te zijn met deze stelling. Groene vrijwilligers die alleen betrokken zijn via een organisatie zijn relatief tevredener over de mate van begeleiding, terwijl vrijwilligers betrokken via burgerinitiatieven hier weer sceptischer over zijn. Mannen en oudere respondenten geven ook relatief vaker aan de mate van begeleiding onvoldoende te vinden.
- Ten slotte geven (zeker frequente) herstellers nog minder vaak aan regelmatig te overwegen te stoppen dan de andere groepen. Qua demografie is alleen het verband met geslacht statistisch significant: vrouwen geven relatief iets vaker aan geregeld te overwegen om te stoppen.

Wat betreft kansen en belemmeringen is er als laatste met vier open vragen gevraagd naar (mogelijke) redenen om zelf te stoppen met groen vrijwilligerswerk, redenen waarom andere groene vrijwilligers ooit zijn gestopt, de lastigste situatie waarmee men te maken kreeg in het groene vrijwilligerswerk, en ten slotte de belangrijkste reden om door te gaan met groen vrijwilligerswerk. Hieronder worden per vraag de antwoorden getoond die door ten minste 50 respondenten werden genoemd (voor de laatste vraag door ten minste 100 respondenten), en in de tekst verder toegelicht. Daarnaast is per vraag een selectie van antwoorden van respondenten te zien, om de verschillende antwoorden te illustreren.

Box 4.1. Meest genoemde redenen waarom vrijwilligers zelf zijn gestopt of zouden stoppen met groen vrijwilligerswerk

1. Ouderdom en ziekte (±660)
2. Geen tijd meer (±250)
3. Betaalde baan (±140)
4. Gebrek aan waardering (±100)
5. Gebrek aan ondersteuning (±70)
6. Sfeer in de groep (±65)
7. Onenigheid (±65)

Gevraagd naar redenen om zelf te stoppen met groen vrijwilligerswerk (Box 4.1) valt op dat ouderdom en ziekte veruit het meest genoemd wordt; meer dan 650 vrijwilligers noemen dit, en zij relateren dit aan dat het vrijwilligerswerk daardoor fysiek te zwaar zou worden. Op de tweede plaats wordt genoemd dat men tijd te kort zou kunnen komen, vaak door de gezinssituatie met kinderen of mantelzorg, of dat men andere prioriteiten krijgt. Een derde reden waarom vrijwilligers zouden kunnen stoppen, maar sterk gerelateerd aan tijdtekort, is dat men (weer) een betaalde baan krijgt of dat met door de betaalde baan geen tijd meer heeft voor vrijwilligerswerk.

Op de vierde en vijfde plaats staan te weinig waardering en te weinig ondersteuning. Sfeer in de groep en onenigheid over keuzes en uitvoering in vrijwilligerswerk of de koers van de organisatie worden even vaak genoemd. Minder dan 50 keer genoemd zijn dat vrijwilligers aangeven te stoppen als zij hun werk niet meer als zinvol of effectief ervaren, als de bureaucratie en regelgeving de overhand neemt, of als zij te veel tijd kwijt zijn aan administratieve taken. En als laatste is verhuizing een reden, al geven sommigen aan dat ze in hun nieuwe woonplaats wederom op zoek zouden gaan naar groen vrijwilligerswerk. Opvallend is dat, terwijl de vraag gaat over redenen om te stoppen, nog een behoorlijk aantal vrijwilligers hier aangeeft er niet over denkt om te stoppen; “Ik ben altijd door gegaan. Stoppen is geen optie. Natuur kan niet zonder natuurwerkers”; “Dat zou hooguit een fysieke beperking kunnen zijn. Stoppen met groen werk is voor mij ondenkbaar” en “Ik ben nooit gestopt en zal dat pas doen als de dood mij inhaalt”.

Box 4.2. Voorbeelden redenen waarom vrijwilligers zelf zijn gestopt of zouden stoppen met groen vrijwilligerswerk

‘’Het zou ook eens leuk zijn een keer met leeftijdsgenoten samen te werken (maar die hebben vaak ook een drukke baan en/of jong gezin) i.p.v. een groep met overwegend gepensioneerden”

“Als de samenwerking met collega’s niet goed is. Het moet wel klikken met de mensen met wie je samenwerkt”

“Als ik merk dat mijn moederorganisatie geen of onvoldoende steun biedt aan haar vrijwilligers, terwijl ze tegen diezelfde vrijwilligers wel zeggen dat ze ontzettend blij zijn met hun inzet”

“Complexe taken worden neergelegd bij een groep vrijwilligers die aanvankelijk alleen maar voor uitvoerende taken werd gevraagd”

“De totaal inactieve instelling van de stichting naar de vrijwilligers. Zelfs een nieuwjaarsgroet is totaal onbekend voor ze”

“De vanzelfsprekendheid dat je dat werk doet en er vervolgens niets voor hoeft te krijgen, zelfs geen bedankje”

“Een reden om te stoppen zou zijn dat er steeds meer een beroep op steeds minder mensen wordt gedaan. Daardoor kan de belasting te groot worden. Het voelt alsof het ‘werk’ steeds meer wordt gedaan door vrijwilligers dan door betaald personeel”

“Het organisatorisch gedoe er omheen. Regelwerk doe ik al op mijn werk. In de natuur wil ik op pad en aan het werk zonder eerst van alles te moeten regelen”

Box 4.3. Meest genoemde redenen waarom medevrijwilligers zouden zijn gestopt met groen vrijwilligerswerk

1. Ouderdom en ziekte (±800)
2. Geen tijd meer (±360)
3. Betaalde baan (±145)
4. Onenigheid (±78)
5. Andere interesses (±65)
6. Gebrek aan waardering (±60)
7. Persoonlijke omstandigheden (± 50)
8. Gebrek aan ondersteuning (±50)

Gevraagd naar redenen van anderen om te stoppen (Box 4.3) valt op dat deze sterk overeenkomen met redenen waarom vrijwilligers zelf zouden stoppen; de top drie is geheel gelijk: ouderdom en ziekte; en geen tijd meer door gezin of mantelzorg, of door de verplichtingen van een vaste baan of studie. Daarna volgen onenigheid over het werk of in de organisatie, iets anders willen doen/andere interesse, gebrek aan waardering, persoonlijke omstandigheden (niet gespecificeerd) en gebrek aan ondersteuning. Minder dan 50 keer genoemd zijn onder andere verhuizing, en het spanningsveld tussen (betaalde) beroepskrachten en vrijwilligers: vrijwilligers geven aan dat zij soms het gevoel hebben werk te doen wat vroeger werd gedaan door betaalde krachten, of dat beroepskrachten snel denken het beter te weten.

Box 4.4. Voorbeelden redenen waarom medevrijwilligers zouden zijn gestopt met groen vrijwilligerswerk

"Te weinig jongeren die de taken overnemen, waardoor de druk voor ouderen te hoog werd"

"Te veel regelgedoe (groene vrijwilligers willen in het algemeen liever geen financiën beheren of veel vergaderen)"

"Bestuur toonde te weinig waardering"

"Beheersorganisaties luisteren niet goed of onvoldoende naar de mensen uit het veld. Men voelt zich niet serieus genomen"

"Dat het te lang duurde voor men resultaat zag. Vooral met een gemeente waarbij groen een sluitpost is."

"Leeftijd en tijdgebrek en dat er steeds meer gevraagd wordt van vrijwilligers, waarbij het vrijwillige aspect langzaam een verplicht karakter kreeg"

Box 4.5. Meest genoemde lastige situaties in of tijdens groen vrijwilligerswerk

1. Conflictsituaties (±175)
2. Ervaringen met ziekte (van medevrijwilligers of zichzelf) en ongelukken (van medevrijwilligers, zichzelf of deelnemers aan excursies) (±95)
3. Verschillen van inzicht of visies die samenwerken bemoeilijken (±80)
4. Te maken krijgen met agressie en boze mensen (±70)
5. Overvraagd worden door een tekort aan vrijwilligers (±65)
6. Anderen (medevrijwilligers of recreanten) moeten aanspreken op gedrag of onkunde (±50)

Als we kijken naar lastige situatie waar men mee te maken heeft gehad zijn er zes situaties die meer dan 50 keer genoemd worden (Box 4.5). Meest genoemd zijn conflictsituaties, onderlinge strubbelingen en ruzies, al dan niet gepaard met machtsvertoon. Daarna worden veel situaties genoemd waarin vrijwilligers werden geconfronteerd met ziekte of zelfs overlijden van collega's. Maar ook ongelukken in het veld (bij beheerwerkzaamheden zoals bomen knotten of zagen) of tijdens een excursie zijn lastig om mee om te gaan en maken veel indruk. Op de derde plaats staan situaties waarin verschil van inzicht of botsende visies de samenwerking bemoeilijken. Helaas komen groene vrijwilligers ook met agressie in aanraking. Genoemd worden agressie van mensen met loslopende honden, agressieve autoritaire collega's, bedreigingen, en boze recreanten. Vrijwilligers voelen zich ook wel eens overvraagd doordat anderen afhaken of doordat er te weinig vrijwilligers zijn, en ervaren ook dat het heel moeilijk is om nieuwe vrijwilligers te werven. Een enkeling benoemt hier ook zorg om een tekort aan jongeren die instromen. Als laatste in dit rijtje noemen vrijwilligers dat ze het moeilijk vinden als zij anderen moeten aanspreken op hun gedrag of onkunde, en soms zelfs vrijwilligers moeten vragen om te vertrekken.

Ook regelmatig genoemd, maar minder dan bovenstaande situaties, zijn: mensen of organisaties die zich niet aan de afspraken houden, mensen die de regels niet naleven, het ervaren van een tekort aan kennis bij zichzelf of anderen, bestuurlijk gedoe, gebrek aan waardering, werk dat fysiek te zwaar is, en het moeten motiveren of enthousiasmeren van medevrijwilligers of deelnemers aan excursies. Ook hebben vrijwilligers melding gemaakt van machogedrag en haantjesgedrag (waaraan vooral mannen zich volgens hen schuldig maken) en situaties waarin zij zich als vrouw niet gelijkwaardig behandeld voelen. Een enkeling noemt het spanningsveld tussen professionals/beroepskrachten en vrijwilligers.

Box 4.6. Voorbeelden lastige situaties in of tijdens groen vrijwilligerswerk

"Dat er meer van je gevraagd wordt dan je kunt omdat er te weinig vrijwilligers zijn"

"Een excursie geven aan mensen die zelf veel kennis hebben"

"Het onplezierige gevoel dat vrijwilligers moeten doen wat voorheen betaalde krachten deden"

Box 4.7. Meest genoemde redenen om door te gaan met groen vrijwilligerswerk

1. Plezier in de werkzaamheden (±660)
2. Samenwerken met anderen (±520)
3. Actief in de natuur bezig zijn (±425)
4. Zinvol bezig zijn & geeft voldoening (±245)
5. Resultaat behalen & nuttig werk (±220)
6. Kennis van en liefde voor de natuur overdragen aan anderen (±198)
7. Bijdragen aan behoud van natuur en landschap (±185)
8. Leren, ontdekken en kennis opdoen (±165)
9. Verbondenheid met en liefde voor de natuur (±115)

De antwoorden op de vraag naar de redenen om door te gaan met groen vrijwilligerswerk geven een divers beeld (Box 4.7). Als we alle antwoorden die vaker dan 100 keer gegeven zijn meenemen, ontstaat bovenstaande top 9. Vrijwilligers geven het vaakst aan plezier te hebben in het werk, ze vinden het gewoon leuk. Daarbij spelen zowel de sociale aspecten zoals het samenzijn met anderen, de fijne sfeer in de groep en de gezelligheid, als ook het buiten, actief, en in de natuur zijn mee. Men geeft aan door te gaan zolang het werk als zinvol ervaren wordt en voldoening geeft. Bijna 200 mensen geven als belangrijkste reden om door te gaan aan dat ze het belangrijk vinden om de liefde voor en de kennis van natuur door te geven aan anderen (nog eens 75 keer is genoemd dat men dit specifiek wil doorgeven aan kinderen). Ze willen een bijdrage leveren aan natuur en landschap, vaak in de eigen omgeving. En zoals we ook al zagen bij de vraag naar motivaties geven veel vrijwilligers aan dat ze willen blijven leren en ontdekken, en dat verbondenheid met natuur een heel belangrijke rol speelt. Tussen de 50 en 100 keer genoemd zijn redenen als: het is belangrijk werk; het is noodzakelijk werk (vanuit een zorg om de natuur of de aarde); voor de toekomstige generaties; kennis van en liefde voor de natuur overdragen aan kinderen; men geniet van de natuur en haar schoonheid, men blijft zelf gezond en fit door het vrijwilligerswerk, en het is onderdeel van hun identiteit.

Box 4.8. Voorbeelden redenen om door te gaan met groen vrijwilligerswerk

“”De voldoening om mensen, jong en oud, een fijne natuurbeleving te geven, die ook nog leerzaam is”

“Het geeft vreugde en betekenis in mijn gepensioneerde leven”

“Het vrijwilligerswerk is voor mij een manier van leven geworden”

“Ik kan ervaring overbrengen op jonge mensen en zij helpen mij om een slootje over te steken”

“Ik steek veel van het werk op: ik leer beter met mijn handen te werken en doe veel kennis op van natuur en beleid”

“Buiten in de natuur zijn is sowieso erg fijn om te doen en daarmee een bijdrage te leveren aan het beheer daarvan”

“De groep vrijwilligers waar ik mee samenwerk zijn toppers en wij werken op een prachtige locatie in een dynamisch stuk natuur waar veel te ontdekken, te verwonderen en te beleven valt”

5 Conclusies

5.1 Reflectie

De methodologische keuzes binnen een onderzoek kunnen van invloed zijn op de interpretatie van de resultaten. Vandaar dat een reflectie op deze keuzes een belangrijk onderdeel is van een wetenschappelijke studie. We willen daarom kort stilstaan bij de verspreiding van de vragenlijst en de analyse van de data.

Dit onderzoek valt op door het bijzonder hoge aantal respondenten (N=3775), en we zien ook een mooie diversiteit in vormen van groen vrijwilligerswerk en organisatievormen. Zoals in sectie 3.1 is toegelicht hebben zowel de onderzoekers als de betrokken partners veel tijd en moeite gestoken in het bereiken van een zo groot en divers mogelijke groep groene vrijwilligers. Uiteraard zijn verbeteringen altijd mogelijk; zo blijft het een mogelijkheid dat deelnemers aan alleen groene burgerinitiatieven enigszins ondervertegenwoordigd zijn in onze dataset, aangezien deze groep lastiger te bereiken is dan vrijwilligers die via een organisatie direct aangesproken kunnen worden. Zeker vrijwilligers bij kleine lokale werkgroepen of natuurtuinen in de buurt zijn lastig te bereiken, aangezien zij buiten de eigen straat of buurt nauwelijks zichtbaar of bereikbaar hoeven te zijn. Ook kan de samenwerking met o.a. LandschappenNL en IVN bij het verspreiden van de vragenlijst natuurlijk betekenen dat vrijwilligers die via deze organisaties zijn verbonden enigszins oververtegenwoordigd zijn.

Deze mogelijkheden zijn echter lastig te controleren, aangezien er geen duidelijk landelijk beeld is van de gehele populatie groene vrijwilligers; dit onderzoek is hier juist een belangrijke eerste stap in. Om deze reden, en om de respons te kunnen verbeteren, is ook gebruik gemaakt van een zelf-selecterende steekproef i.p.v. een meer willekeurige steekproefmethode. Alhoewel generalisaties naar de gehele populatie dus altijd voorzichtig moeten gebeuren, geeft de hoge respons en de vele stappen die zijn genomen om alle groepen te bereiken vertrouwen dat een goed beeld is verkregen van wat op dit moment onder groene vrijwilligers speelt.

In dit rapport zijn de antwoorden op alle vragen uit de vragenlijst besproken, met uitzondering van de vragen over hoe lang mensen al actief zijn, en in welke levensfasen zij ooit actief zijn geweest. Beide vraagstellingen bleken verwarring op te roepen bij respondenten, en om deze reden zijn deze twee vragen niet meegenomen in dit rapport. Uiteraard zou het interessant zijn geweest om verschillen te onderzoeken tussen vrijwilligers die pas net actief zijn geworden of al hun hele leven actief zijn. Wel zijn deze verbanden onderzocht op basis van leeftijdsgroepen, waardoor wij wel uitspraken kunnen doen over verschillen tussen leeftijdsgroepen. Voor toekomstige onderzoeken is het in ieder geval goed de vraagstelling van deze twee vragen kritisch te evalueren.

Bij de vraag over de verschillende vormen van groen vrijwilligerswerk gaven 70 respondenten (1,9%) ‘niet van toepassing’ aan voor alle zeven vormen. Sommigen van hen gaven aan het einde van de enquête aan dat een bepaalde vorm van groen vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld vrijwilliger in pr en

communicatie voor een groene organisatie, niet als optie beschikbaar was. Dit is altijd een balans tussen de groepen zo inclusief maar ook specifiek mogelijk maken. Respondenten die hier tegenaan liepen betroffen dus slechts een zeer kleine groep. Aangezien een eerste analyse van hun overige antwoorden geen aanleiding gaf om te denken dat deze respondenten de vragenlijst niet serieus zouden hebben ingevuld, is besloten deze 70 respondenten mee te nemen in de analyses.

Om de leesbaarheid van het rapport te waarborgen is soms gekozen om alle statistisch significante verbanden te rapporteren, en soms meer de nadruk te leggen op de duidelijkste verbanden. Om deze reden is bij het uitvoeren van de Chi-square analyses ook altijd Cramer's V meegenomen als mate van sterkte van het verband, en is in de beschrijving van de resultaten soms ook onderscheid gemaakt tussen niet-significante verbanden en verbanden die (vaak net) wel significant zijn maar geen duidelijke richting uitdrukken.

5.2 Conclusies

In deze sectie worden kort de belangrijkste bevindingen van dit onderzoek beschreven. De conclusies zijn, net als het vorige hoofdstuk, gestructureerd aan de hand van de vier hoofdvragen.

Wat is de sociaal-demografische achtergrond van de groene vrijwilligers?

Het stereotype van de groene vrijwilliger is een wat oudere, hoogopgeleide man. Vergeleken met de meer specifieke groep van de tellers (Ganzevoort & van den Born, 2016) is voor de bredere groep van alle groene vrijwilligers de man-vrouw verhouding minder ongebalanceerd (al is de man nog steeds in de meerderheid met 62,8%), maar is het profiel qua leeftijd en opleiding nog meer conform het gevestigde beeld: bijna twee derde van de respondenten heeft een opleiding aan hbo of universiteit afgerond, en de gemiddelde leeftijd is 61,8 jaar. Zeker de leeftijdsopbouw springt eruit: de piek ligt rond de leeftijd 66-70 (Figuur 4.1), en bijna geen respondenten zijn onder de 35 jaar oud. Qua provincie wonen veel respondenten in Gelderland en Noord-Brabant, met minder deelnemers uit o.a. Zeeland en Friesland.

Wat voor groen vrijwilligerswerk doen zij, en hoe is dit georganiseerd?

In dit onderzoek is onderscheid gemaakt tussen herstellers (betrokkenen bij beheerwerkzaamheden), tellers (gestructureerde en ongestructureerde natuurwaarnemers), vertellers (vrijwilligers voor educatieve activiteiten op scholen of in het veld, en stands of veldwinkels) en bestuurs- en beleidsgerelateerde groene vrijwilligers. Er is een goede verdeling van verschillende groene vrijwilligers onder de respondenten in dit onderzoek, hoewel beheerwerk en educatie door een meerderheid wordt gedaan. Beheerwerk en bestuurswerk worden ook vaker zeer frequent (wekelijks) gedaan. Ook valt op dat veel respondenten betrokken zijn bij meerdere vormen van groen vrijwilligerswerk.

Naast diversiteit in de vormen van groen vrijwilligerswerk zien we ook diversiteit in de manier waarop dit georganiseerd is: bijna 80% van de respondenten is via een organisatie (landelijk of lokaal) betrokken bij groen vrijwilligerswerk, maar ook bijna 40% doet mee aan een burgerinitiatief (een bestaande groep,

of een eigen initiatief). Deze groepen overlappen dus aanzienlijk: bijna een kwart van de respondenten is op beide manieren betrokken.

Groene vrijwilliger geven vaak aan betrokken te zijn geraakt via hun sociale netwerk (via andere groene vrijwilligers of ervoor gevraagd worden). Het vrijwilligerswerk wordt vaak ergens in of rondom de woonplaats gedaan, in veel gevallen verder weg dan de eigen straat of buurt. De meeste groene vrijwilligers doen hun vrijwilligerswerk in een vaste groep vrijwilligers, en het valt op dat slechts weinig groene vrijwilligers (4,2%) hun vrijwilligerswerk samen met het gezin doen.

Wat motiveert hen groen vrijwilligerswerk te doen?

De belangrijkste motivaties voor groene vrijwilligers zijn overduidelijk specifiek op natuur gericht: het verbonden zijn met de natuur, en het helpen beschermen of beheren hiervan, zijn voor alle soorten groene vrijwilligers de belangrijkste twee motivaties. Desondanks komt uit de analyse ook duidelijk naar voren dat veel motivaties verschillen in relatief belang voor de vier hoofdvormen van groen vrijwilligerswerk. Zo is er voor tellers, herstellers en vertellers steeds een motivatie specifiek voor die groep duidelijk belangrijker dan voor de andere groepen (voor tellers bijdragen aan de wetenschap, voor herstellers met de handen werken, en voor vertellers de verbondenheid met natuur bij andere mensen versterken). Ook zien we demografische verschillen, bijvoorbeeld dat jongeren relatief sterk gedreven worden door leren en buiten zijn, terwijl ouderen hun band met andere mensen en met een gebied benadrukken. Deze motivaties lijken ook door te werken in het verwachtte belang van het groene vrijwilligerswerk; waar tellers bijvoorbeeld sterker het belang van hun vrijwilligerswerk voor de wetenschap benadrukken, zien herstellers en bestuurs- en beleidsvrijwilligers relatief vaak het belang voor meer groen in de wijk.

Respondenten scoren hoog op de natuurbindingsschaal (behalve op de meer spirituele vorm van verbondenheid), waarbij vrouwen consistent hogere verbondenheid laten zien dan mannen. Groene vrijwilligers zijn ook betrokken bij veel andere soorten vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld bij sport of in de zorg, en deze bredere oriëntatie is ook terug te zien in een betrekkelijk sterk gevoel van burgerschap. Wel geven respondenten, zeker ouderen en lager opgeleiden, aan niet altijd te geloven dat ze daadwerkelijk een verschil kunnen maken in hun gemeenschap, terwijl het belang hiervan breed wordt gedragen. Daarnaast laat de analyse zien dat respondenten met een sterker gevoel van burgerschap ook een sterkere band met de natuur ervaren.

Welke kansen zien zij voor groen vrijwilligerswerk, en welke belemmeringen ervaren ze?

Een meerderheid van de respondenten geeft aan in de toekomst dezelfde hoeveelheid groen vrijwilligerswerk te willen blijven doen, terwijl 25,2% aangeeft meer te willen gaan doen. Dit betreft wat vaker de relatief jongere vrijwilligers. Vooral telwerk, zeker het doen van ‘losse’ waarnemingen, wordt door relatief veel groene vrijwilligers overwogen.

Een opvallend resultaat als het gaat om benodigde ondersteuning is dat bijna de helft van de respondenten aangeeft meer behoefte te hebben aan opleiding, training en coaching; deze behoefte blijkt veel prominenter dan voor bijvoorbeeld materialen, technische ondersteuning of

onkostenvergoedingen. Niet alleen verschillen deze behoeften voor verschillende vormen van groen vrijwilligerswerk (zo hebben tellers en vertellers relatief meer behoefte aan training dan herstellers, die meer verlegen zitten om materialen en ondersteuning bij zwaar beheer), maar ook voor organisatievormen en demografie. De behoefte aan een onkostenvergoeding is bijvoorbeeld groter onder deelnemers aan burgerinitiatieven, terwijl zij die betrokken zijn via een organisatie meer de nadruk leggen op training en coaching. De mogelijkheid voor een reis- of onkostenvergoeding is ook relatief belangrijker voor jongeren, terwijl ouderen relatief veel belang hechten aan ondersteuning bij zwaar beheerwerk.

Een grote meerderheid van de groene vrijwilligers ervaart genoeg vrijheid en waardering in hun vrijwilligerswerk (zeker oudere vrijwilligers). Meer dan 85% geeft aan niet vaak aan stoppen te denken, en meer dan de helft geeft aan liever groen vrijwilligerswerk te doen dan ander vrijwilligerswerk. Echter, niet iedereen ervaart genoeg begeleiding vanuit natuurorganisaties of waardering van de overheid, en meer dan driekwart is van mening dat er niet genoeg jongeren betrokken zijn bij groen vrijwilligerswerk. Ook valt op dat vrijwilligers die alleen betrokken zijn via burgerinitiatieven relatief wat minder waardering ervaren, en wat kritischer staan tegenover de mate van begeleiding van natuurorganisaties. Ook uit de open vragen blijkt duidelijk dat waardering en ondersteuning belangrijke factoren zijn voor groene vrijwilligers om betrokken te blijven bij hun vrijwilligerswerk.

5.3 Implicaties

- Een belangrijke bevinding van dit onderzoek is dat er verschillen aan te wijzen zijn tussen tellers, herstellers, vertellers en bestuurs- en beleidsvrijwilligers (zie Figuur 5.1 voor een beknopt overzicht), maar dat er ook duidelijke overeenkomsten zijn. Figuur 5.1 geeft een overzicht van een aantal relatieve verschillen, en het woord relatief is van belang: zo verschillen veel motivaties tussen deze vier groepen, maar zijn verbondenheid met en beschermen/beheren van natuur de belangrijkste motivaties voor alle groepen (zie Figuren 4.15 en 4.16). Ook bij de interpretatie van bijvoorbeeld verschillen in leeftijd en opleiding moet in het achterhoofd worden gehouden dat dit relatieve verschillen zijn, omdat de deelnemers als geheel een hoge leeftijd en hoog opleidingsniveau blijken te hebben. Een belangrijke implicatie van de bevindingen van dit onderzoek is dus dat er verschillen zitten tussen deze groepen, en dat overheden en natuurorganisaties hier ook op kunnen inspelen, maar dat bepaalde kenmerken, motivaties en ervaringen van belang zijn voor groene vrijwilligers in het algemeen.

	Teller	Hersteller	Verteller	Bestuur & beleid
Profiel	Relatief vaker man, wat jonger en wat minder hoog opgeleid	Relatief vaker man, wat ouder en wat minder hoog opgeleid. Wat vaker alleen betrokken via burgerinitiatief	Relatief vaker vrouw en hoger opgeleid	Relatief vaker man, wat ouder en hoger opgeleid
Motivaties	Relatief sterker gedreven door verbonden zijn met, leren over en beschermen van natuur, en bijdragen aan de wetenschap	Relatief sterker gedreven door band met een gebied, samenwerken, met de handen werken en iets voor de buurt doen	Relatief sterker gedreven door het vergroten van natuurbinding bij anderen, toekomstige generaties, en hoe dit betekenis geeft aan hun eigen leven	Relatief sterker gedreven door het bijdragen aan een duurzame wereld, toekomstige generaties, en het belang voor hun eigen identiteit
Verwacht belang	Zien relatief veel belang voor beleid, natuurbescherming, wetenschap en eigen kennis	Zien relatief veel belang voor sociaal netwerk, natuurbescherming en meer groen in de omgeving	Zien relatief veel belang voor eigen kennis en sociaal netwerk	Zien relatief veel belang voor sociaal netwerk, natuurbescherming, beleid en meer groen in de omgeving
Potentie	Overwegen naast hun eigen vrijwilligerswerk vooral ander telwerk, of educatief vertelwerk (NF)	Overwegen in de toekomst relatief vaak meer te gaan doen, maar voornamelijk meer herstelwerk i.p.v. andere vormen	Overwegen naast hun eigen vrijwilligerswerk vooral ander vertelwerk, of (zeker ongestructureerd) tellen	Overwegen naast hun eigen vrijwilligerswerk vooral ander bestuurs- en/of beleidswerk, educatief vertelwerk, of tellen (zeker ongestructureerd)
Ondersteuning	Relatief meer behoefte aan technische ondersteuning, onkostenvergoeding (F) en coaching (NF)	Relatief meer behoefte aan materialen en ondersteuning bij zware werkzaamheden	Relatief meer behoefte aan coaching en onkostenvergoeding	Relatief meer behoefte aan technische ondersteuning
Ervaring	Sceptischer of anderen hun werk ook leuk zouden vinden (F). Ervaren relatief minder waardering (ook van de overheid), missen vaker begeleiding vanuit natuurorganisaties (F)	Optimistischer dat anderen hun werk ook leuk zouden vinden. Ervaren relatief veel waardering (ook van de overheid)	Ervaren relatief veel waardering	Meer sceptisch of anderen hun werk ook leuk zouden vinden (F), ervaren relatief minder waardering

Figuur 5.1 Relatieve verschillen tussen de vier hoofdvormen van groen vrijwilligerswerk op zes dimensies. (F) betekent dat dit verband zich voornamelijk uit voor frequente vrijwilligers van deze hoofdvorm, (NF) dat het verband zich vooral uit voor de niet-frequente betrokkenen

- Een andere implicatie van de bevindingen is dat een aantal categorieën zoals gebruikt in dit onderzoek, zoals de vier hoofdvormen van groen vrijwilligerswerk of het onderscheid tussen vrijwilligerswerk vanuit organisaties of burgerinitiatieven, elkaar niet uit hoeven te sluiten. Groene vrijwilligers zijn duidelijk van verschillende markten thuis (66,2% is betrokken bij meer dan 1 hoofdvorm van groen vrijwilligerswerk) en op diverse manieren betrokken (bijna een kwart is zowel actief in burgerinitiatieven als bij groen vrijwilligerswerk vanuit een organisatie). Ook zien we weinig duidelijke verbanden tussen de vormen van groen vrijwilligerswerk en hoe dit georganiseerd is: zowel tellers, herstellers, vertellers, en vrijwilligers voor bestuur & beleid

zijn zowel via organisaties als burgerinitiatieven betrokken. Deze brede betrokkenheid is een belangrijke bevinding, en helpt te verklaren waarom veel respondenten ook andere vormen van groen vrijwilligerswerk zouden overwegen. Dit heeft ook belangrijke implicaties voor het werven van groene vrijwilligers; zo benadrukken deze resultaten dat voor het vinden van vrijwilligers voor een burgerinitiatief of project van een organisatie niet binnen dezelfde groepen gezocht hoeft te worden, maar dat er voldoende overlap is om bijvoorbeeld organisatie-gebonden vrijwilligers ook uit te nodigen voor buurtinitiatieven.

- Uit de vraag over potentie voor verbreden van het huidige vrijwilligerswerk ontstaat het beeld dat herstellers wat minder gericht zijn op het verbreden van hun vrijwilligerswerk dan de andere drie hoofdvormen. Dit kan erop wijzen dat het moeilijker is huidige herstellers te betrekken bij andere vormen van groen vrijwilligerswerk, vergeleken met tellers, vertellers of bestuurs- en beleidsvrijwilligers. Het valt echter ook op dat herstellers juist wel relatief vaak aangeven in de toekomst meer groen vrijwilligerswerk te willen gaan doen, maar dit betreft dus in relatief hoge mate meer herstelwerk. Dit laat zien dat er qua potentie onderscheid gemaakt moet worden tussen intensiveren en verbreding van groen vrijwilligerswerk, en dat deze niet noodzakelijkerwijs samen hoeven te gaan. Ook is het belangrijk hierbij te benadrukken dat het stimuleren van verbreding, op zichzelf een goed streven om geïnteresseerde vrijwilligers meer mogelijkheden te bieden, niet ten koste moet gaan van de waardering voor het huidige vrijwilligerswerk.

- De resultaten van de kernmotivaties laten duidelijk zien dat qua communicatie de nadruk voor alle vormen van groen vrijwilligerswerk zou moeten liggen op de dimensies natuurbeheer/bescherming en verbondenheid. De verschillen per hoofdvorm van groen vrijwilligerswerk bieden echter ook kansen om de communicatie op een specifieke groep te richten. Zo hechten tellers veel meer belang aan het bijdragen aan de wetenschap, en hebben ook hoge verwachtingen van hun daadwerkelijke bijdrage hiervoor (zie ook Ganzevoort & van den Born, 2016), terwijl het bijdragen aan een groenere buurt een grote rol speelt voor herstelvrijwilligers. Door werving voor, en communicatie over de resultaten van, groene vrijwilligersprojecten goed aan te laten sluiten bij dergelijke motivaties kan de beoogde doelgroep meer gericht worden aangesproken. Deze communicatie over resultaten is überhaupt belangrijk, aangezien het voor het behouden van motivatie van belang is dat vrijwilligers ook hun verwachte bijdrage gerealiseerd zien worden.

- Met name de antwoorden op de open vragen, en zeker de redenen die worden genoemd om te stoppen met groen vrijwilligerswerk, benadrukken nogmaals het belang van waardering voor vrijwilligers. Ook kleine tekenen van waardering en dankbaarheid zijn bijzonder belangrijk om te voorkomen dat groene vrijwilligers hun motivatie verliezen, en het is van groot belang dat organisaties die met vrijwilligers werken hier ruim aandacht aan besteden. Aangezien dit factoren zijn waar organisaties veel invloed op kunnen uitoefenen biedt dit kansen om de huidige groep groene vrijwilligers betrokken te houden.

- De resultaten laten zien dat samenwerken met andere mensen als motivatie voor groen vrijwilligerswerk belangrijker is voor oudere dan voor jongere respondenten. Gezien de toenemende aandacht voor eenzaamheid onder ouderen, laat dit goed zien hoe groen vrijwilligerswerk ook een bijdrage kan leveren aan sociale verbondenheid of gemeenschapsgevoel. In groen vrijwilligerswerk kunnen voor velen natuur-gerelateerde factoren en sociale factoren samenkomen en bijdragen aan het versterken van participatie in de samenleving die de natuur ten goede komt.

- Uit dit onderzoek komt een beeld naar voren van het Nederlandse groene vrijwilligerswerk als heel belangrijk voor en gewaardeerd door zowel de maatschappij als de actieve vrijwilligers zelf, maar ook als kwetsbaar. Zoals in de inleiding benoemd, worden diversiteit en continuïteit gezien als punten van zorg in het huidige groene vrijwilligerswerk, en onze resultaten lijken deze zorgen empirisch te bevestigen. Uit het demografisch profiel blijkt een duidelijke oververtegenwoordiging van ouderen en hoger opgeleiden, en respondenten geven zelf ook in grote meerderheid aan dat er te weinig jongeren actief zijn. Het gevaar van deze situatie is dat, zeker gezien veel groene projecten sterk afhankelijk zijn van vrijwilligers, de huidige groep overvraagd wordt. Dit kan leiden tot afnemende motivatie en toenemende stress, en in het uiterste geval de beslissing om met groen vrijwilligerswerk te stoppen. Het gevaar van overvragen komt niet alleen vanuit de groene sector, aangezien de resultaten laten zien dat veel groene vrijwilligers ook betrokken zijn bij ander vrijwilligerswerk; dit geldt zeker voor mantelzorg, wat door bijna 20% van de respondenten wordt gedaan. Als er niet voldoende aandacht wordt besteed aan het enthousiasmeren van nieuwe vrijwilligers, waaronder met name jongeren, kan dit nadelige consequenties hebben voor de motivatie en continuïteit van de huidige groep groene vrijwilligers.

- De bovenstaande waarschuwing vraagt om handvatten om jongeren te kunnen betrekken bij groen vrijwilligerswerk. Uit de resultaten komen onder andere verschillen in motivaties naar voren: zo leggen jongere vrijwilligers relatief sterk de nadruk op het buiten zijn en het leren over de natuur. Door deze dimensies een nadrukkelijke rol te laten spelen in groene vrijwilligersprojecten, van welke vorm dan ook, en dit ook duidelijk naar voren te laten komen in de communicatie, kunnen jongere vrijwilligers aangesproken worden op drijfveren die voor hen van groter belang zijn. De stellingen over hoe groen vrijwilligerswerk wordt ervaren bevestigen ook dat aandacht voor de positie van jongeren belangrijk is, aangezien jongere respondenten aangeven relatief minder vrijheid in en waardering voor hun vrijwilligerswerk te ervaren. Ook in benodigde ondersteuning zijn verschillen te zien: zo is er vanuit de jongere vrijwilligers relatief meer vraag om opleiding, training of coaching en reis- of onkostenvergoedingen. Middelen voor dergelijke ondersteuning zijn vaak zeer beperkt, maar voor studenten of starters kan de financiële dimensie een belangrijke barrière voor vrijwilligerswerk zijn (Merenlender et al., 2016).

- Een andere interessante dimensie is het gevoel van burgerschap. Hier valt op dat jongeren optimistischer lijken te zijn over hun mogelijkheid om bij te kunnen dragen aan de gemeenschap, maar ook relatief wat minder belang hieraan lijken te hechten dan oudere respondenten. Zeker voor projecten met een sterke nadruk op het bijdragen aan (groen in) de buurt kan dit een rol spelen in de beslissing om wel of niet deel te nemen. Het is daarnaast opvallend dat er een positieve correlatie te zien is tussen natuurbinding en gevoel van burgerschap. Hier kunnen geen causale conclusies aan verbonden worden, maar het laat duidelijk zien dat dit niet twee verschillende groepen betreft (vrijwilligers betrokken vanuit een band met natuur, en vrijwilligers die willen bijdragen aan de gemeenschap), maar dat deze twee drijfveren juist goed samengaan.

- Diversiteit is echter breder dan leeftijd; discussies over diversiteit in groen vrijwilligerswerk en betrokkenheid bij natuur betreffen ook o.a. geslacht, etnische en culturele diversiteit (Kloek et al., 2017), en opleidingsniveau. Ook dit onderzoek laat zien dat mannen en zeker hoger opgeleiden oververtegenwoordigd zijn in het groene vrijwilligerswerk. Alhoewel bepaalde verbanden met deze demografische kenmerken zijn gevonden (lager opgeleiden scoorden bijvoorbeeld lager op het gevoel een verschil te kunnen maken in hun gemeenschap) is het verder uitdiepen van verklaringen hiervoor een vraag voor verder onderzoek. Deze signalen kunnen voor bestuurders van groene organisaties wel aanleiding zijn om dit niet alleen binnen hun eigen organisatie in kaart te brengen, maar ook stappen te ondernemen dit breder bespreekbaar te maken en gezamenlijk stappen te ondernemen om mogelijke barrières voor het betrekken van minder sterk gerepresenteerde vrijwilligers weg te nemen.

- Ten slotte is het goed stil te staan bij de rol van natuurorganisaties en de overheid, zeker richting burgerinitiatieven. Vanuit het idee van zelfredzaamheid en de participatiesamenleving is op dit moment veel aandacht voor burgerinitiatieven; deze initiatieven spelen ook in het groene vrijwilligerswerk een belangrijke rol, en bieden bij uitstek ruimte voor projecten die niet binnen de doelstellingen van een groene organisatie passen. Echter, het is belangrijk om te benadrukken dat een terugtrekkende overheid niet moet betekenen dat er geen ondersteuning van deze initiatieven plaatsvindt (Buijs et al., 2016). De resultaten laten ook zien dat vrijwilligers betrokken bij alleen burgerinitiatieven relatief minder ondersteuning vanuit natuurorganisaties ervaren, en ook burgerinitiatieven kunnen afhankelijk zijn van andere partijen (bijvoorbeeld de gemeente) om hun vrijwilligerswerk te kunnen uitvoeren. Het faciliteren van dergelijke initiatieven, bijvoorbeeld door het verstrekken van materiele of educatieve ondersteuning, en het voorkomen van bureaucratische en financiële tegenwerking, kan een belangrijke factor zijn in het vasthouden van de vele groene initiatieven die op dit moment door heel Nederland plaatsvinden.

Referentielijst

Adler, R.P., & Goggin, J. (2005). What do we mean by “civic engagement”? *Journal of Transformative Education* 3(3), 236-253. doi:10.1177/1541344605276792

Admiraal, J.F., van den Born, R.J.G., Beringer, A., Bonaiuto, F., Cicero, L., Hiedanpää, J., Knights, P., Knippenberg, L.W.J., Molinario, E., Musters, C.J.M., Naukkarinen, O., Polajnar, K., Popa, F., Smrekar, A., Soininen, T., Porras-Gomez, C., Soethe, N., Vivero-Pol, J.L., & de Groot, W.T. (2017). Motivations for committed nature conservation action in Europe. *Environmental Conservation* 44(2), 148-157. doi:10.1017/S037689291700008X

Asah, S.T., & Blahna, D.J. (2013). Practical implications of understanding the influence of motivations on commitment to voluntary urban conservation stewardship. *Conservation Biology* 27, 866-875. doi:10.1111/cobi.12058

Bell, S., Marzano, M., Cent, J., Kobierska, H., Podjed, D., Vandzinskaite, D., Reinert, H., Armaitiene, A., Grodzińska-Jurczak, M., & Muršič, R. (2008). What counts? Volunteers and their organisations in the recording and monitoring of biodiversity. *Biodiversity and Conservation* 17, 3443-3454. doi:10.1007/s10531-008-9357-9

Bobek, D., Zaff, J., Li, Y., Lerner, R.M. (2009). Cognitive, emotional, and behavioral components of civic action: Towards an integrated measure of civic engagement. *Journal of Applied Developmental Psychology* 30, 615-627. doi:10.1016/j.appdev.2009.07.005

Bruyere, B., & Rappe, S. (2007). Identifying the motivations of environmental volunteers. *Journal of Environmental Planning and Management* 50(4), 503-516. doi:10.1080/09640560701402034

Buijs, A.E., Mattijssen, T.J.M., van der Jagt, A.P.N., Ambrose-Oji, B., Andersson, E., Elands, B.H.M., & Møller, M.S. (2016). Active citizenship for urban green infrastructure: Fostering the diversity and dynamics of citizen contributions through mosaic governance. *Current Opinion in Environmental Sustainability* 22, 1-6. doi:10.1016/j.cosust.2017.01.002

Centraal Bureau voor de Statistiek (2017). CBS StatLine – Bevolking; kerncijfers. Geraadpleegd op 6 februari 2018, van https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/37296ned/table?dl=6C75

Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). CBS StatLine – Sociale Monitor, welvaart en welzijn in de Nederlandse samenleving. Geraadpleegd op 6 februari 2018, van https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/81573NED/table?ts=1517941991947

Curtis, V. (2015). Motivation to participate in an online citizen science game: A study of Foldit. *Science Communication* 37(6), 723-746. doi:10.1177/1075547015609322

De Witt, A. (2005). Van vervreemding naar verantwoordelijkheid: Over jongeren & natuur. Radboud Universiteit Nijmegen, in samenwerking met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Domroese, M.C., & Johnson, E.A. (2017). Why watch bees? Motivations of citizen science volunteers in the Great Pollinator Project. *Biological Conservation* 208, 40-47. doi:10.1016/j.biocon.2016.08.020

Ganzevoort, W. & van den Born, R.J.G. (2016). Citizen scientists: Een onderzoek naar de motivaties en visies op data delen van vrijwillige natuurwaarnemers. Institute for Science, Innovation and Society (ISIS), Radboud Universiteit.

Ganzevoort, W., van den Born, R.J.G., Halffman, W., & Turnhout, S. (2017). Sharing biodiversity data: Citizen scientists' concerns and motivations. *Biodiversity and Conservation* 26(12), 2821-2837. doi:10.1007/s10531-017-1391-z

Gooch, M. (2005). Voices of the volunteers: An exploration of the experiences of catchment volunteers in Coastal Queensland, Australia. *Local Environment* 10(1), 5-19. doi:10.1080/1354983042000309289

Guiney, M.S., & Oberhauser, K.S. (2010). Conservation volunteers' connection to nature. *Ecopsychology* 1(4), 187-197. doi:10.1089/eco.2009.0030

Haywood, B.K. (2014). A "sense of place" in public participation in scientific research. *Science Education* 98(1), 64-83. doi:10.1002/sce.21087

Hoskins, B.L., & Mascherini, M. (2009). Measuring active citizenship through the development of a composite indicator. *Social Indicators Research* 90(3), 459-488. doi:10.1007/s11205-008-9271-2

Kloek, M.E., Buijs, A.E., Boersema, J.J., & Schouten, M.G.C. (2017). Cultural echoes in Dutch immigrants' and non-immigrants' understandings and values of nature. *Journal of Environmental Planning and Management*. doi:10.1080/09640568.2017.1319803

Land-Zandstra, A.M., Devilee, J.L.A., Snik, F., Buurmeijer, F., & van den Broek, J.M. (2016). Citizen science on a smartphone: Participants' motivations and learning. *Public Understanding of Science* 25(1), 45-60. doi:10.1177/0963662515602406

Lawrence, A., & Turnhout, E. (2010). Personal meaning in the public sphere: The standardisation and rationalisation of biodiversity data in the UK and the Netherlands. *Journal of Rural Studies* 26, 353-360. doi:10.1016/j.jrurstud.2010.02.001

Martin, V., Smith, L., Bowling, A., Christidis, L., Lloyd, D., & Pecl, G. (2016). Citizens as scientists: What influences public contributions to marine research? *Science Communication* 38(4), 495-522. doi:10.1177/1075547016656191

Mattijssen, T.J.M., van der Jagt, A.P.N., Buijs, A.E., Elands, B.H.M., Erlwein, S., & Lafortezza, R. (2017). The long-term prospects of citizens managing urban green space: From place making to place-keeping? *Urban Forestry & Urban Greening* 26, 78-84. doi:10.1016/j.ufug.2017.05.015

Merenlender, A.M., Crall, A.W., Drill, S., Prysby, M., & Ballard, H. (2016). Evaluating environmental education, citizen science, and stewardship through naturalist programs. *Conservation Biology* 30(6), 1255-1265. doi:10.1111/cobi.12737

Nisbet, E.K., & Zelenski, J.M. (2013). The NR-6: A new brief measure of nature relatedness. *Frontiers in Psychology* 4, 813. doi:10.3389/fpsyg.2013.00813

Nisbet, E.K., Zelenski, J.M., & Murphy, S.A. (2009). The Nature Relatedness scale: Linking individuals' connection with nature to environmental concern and behavior. *Environment and Behavior* 41(5), 715-740. doi:10.1177/0013916508318748

Pattie, C., Seyd, P., & Whiteley, P. (2003). Citizenship and civic engagement: Attitudes and behaviour in Britain. *Political Studies* 51(3), 443-468. doi:10.1111/1467-9248.00435

Perry, J.L. (1996). Measuring public service motivation: An assessment of construct reliability and validity. *Journal of Public Administration Research and Theory* 6(1), 5-22. http://www.jstor.org/stable/1181620

Raddick, J.M., Bracey, G., Gay, P.L., Lintott, C.L., Murray, P., Schawinski, K., Szalay, A.S., & Vandenberg, J. (2010). Galaxy Zoo: Exploring the motivations of citizen science volunteers. *Astronomy Education Review* 9. doi:10.3847/AER2009036

Restall, B., & Conrad, E. (2015). A literature review of connectedness to nature and its potential for environmental management. *Journal of Environmental Management* 159, 264-278. doi:10.1016/j.jenvman.2015.05.022

Tam, K. (2013). Concepts and measures related to connection to nature: Similarities and differences. *Journal of Environmental Psychology* 34, 64-78. doi:10.1016/j.jenvp.2013.01.004

Van den Born, R.J.G., Arts, B., Admiraal, J., Beringer, A., Knights, P., Molinario, E., Polajnar Horvat, K., Porras-Gomez, C., Smrekar, A., Soethe, N., Vivero-Pol, J.L., Ganzevoort, W., Bonaiuto, M., Knippenberg, L. & de Groot, W.T. (2017). The missing pillar: Eudemonic values in the justification of nature conservation. *Journal of Environmental Planning and Management* (online first). doi:10.1080/09640568.2017.1342612

Zaff, J., Boyd, M., Li, Y., Lerner, J.V., & Lerner, R.M. (2010). Active and engaged citizenship: Multi-group and longitudinal factorial analysis of an integrated construct of civic engagement. *Journal of Youth and Adolescence* 39(7), 736-750. doi:10.1007/s10964-010-9541-6

Zylstra, M.J., Knight, A.T., Esler, K.J., & Le Grange, L.L.L. (2014). Connectedness as a core conservation concern: An interdisciplinary review of theory and a call for practice. *Springer Science Reviews* 2(1-2), 119–143. doi:10.1007/s40362-014-0021-3

Bijlage 1 – Geografische spreiding respondenten

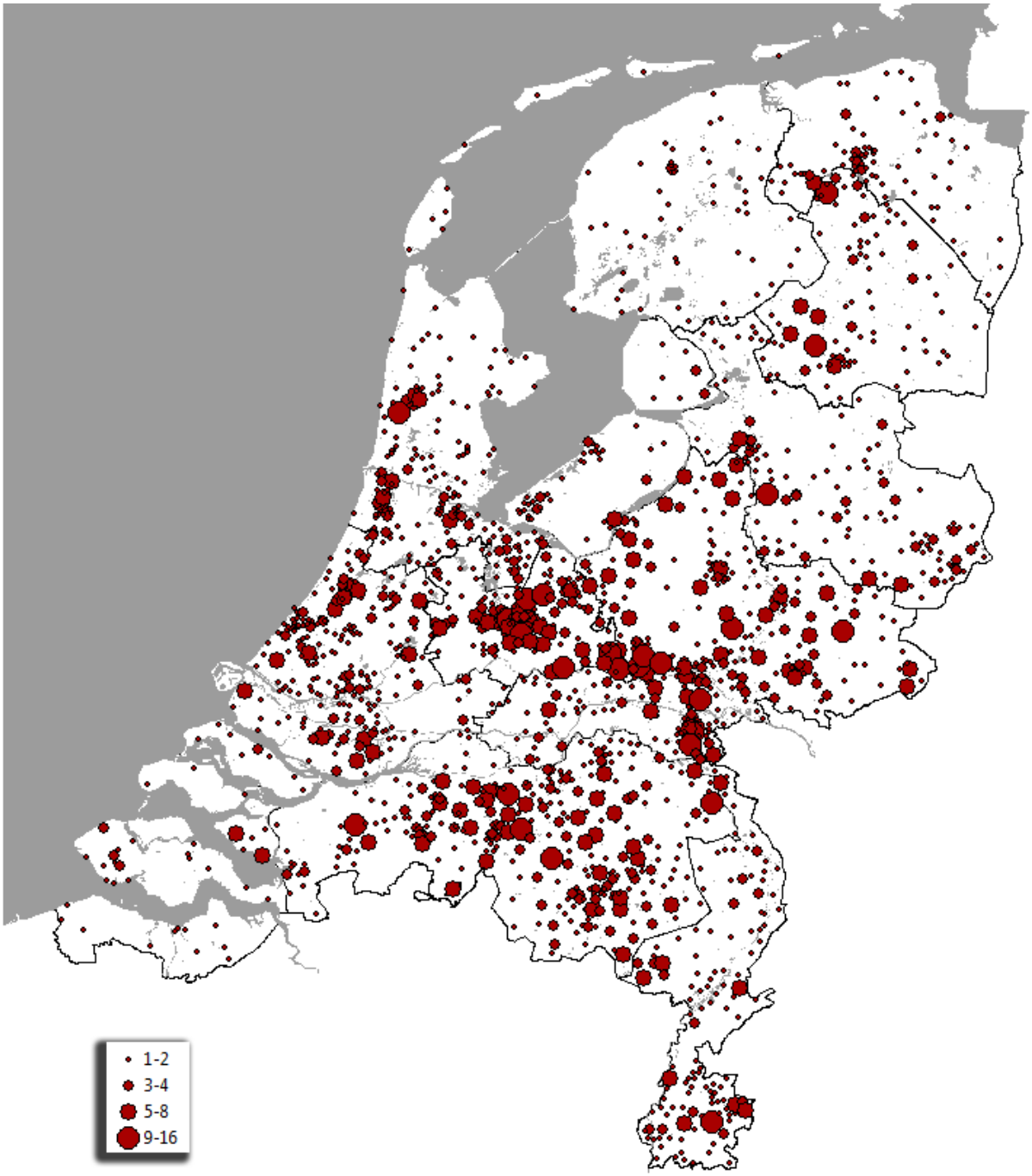

Figuur B1 Spreiding respondenten over Nederland

Kaart op basis van cijfers postcode (n=3502). Bron: ESRI FGDB, CC-BY ESRI; BRK, CC-BY Kadaster; Shapefile, CC-BY J.W. van Aalst. Deze figuur is gemaakt door David de Jong (RU).

Bijlage 2 – Vragenlijst

Onderzoek Motivaties Groene Vrijwilligers

Toelichting

Fijn dat u mee wilt doen met onze enquête! We doen dit onderzoek zodat de natuurorganisaties iedereen die zich vrijwillig inzet voor natuur en landschap zo goed mogelijk van dienst kunnen zijn. Een tweede belangrijke reden is dat zij met de uitkomsten van deze enquête op zoek gaan naar bestuurlijk draagvlak voor een nationaal programma om actieve vrijwilligers te kunnen blijven ondersteunen.

Met de enquête willen we in kaart brengen wat groene vrijwilligers belangrijk vinden. We zijn vooral geïnteresseerd in drie thema's: uw **activiteiten**, uw **motivaties**, en welke **kansen en belemmeringen** u ervaart.

Deze vragenlijst is bedoeld voor groene vrijwilligers: iedereen die werk verzet in of voor de natuur zonder daarvoor betaald te worden. Het kan bijvoorbeeld gaan om het tellen van planten en dieren, het geven van excursies in het veld, of het uitvoeren van beheerwerkzaamheden of bestuurswerk. Het gaat ons hierbij zowel om groen vrijwilligerswerk via een organisatie, als burgerinitiatieven (zoals een natuurtuin in de wijk).

Kent u andere mensen die groene vrijwilliger zijn? Dan zou u ons een groot plezier doen door deze enquête aan hen door te sturen.

Bij iedere vraag kunt u één antwoord aanvinken, tenzij anders is aangeven. **Er zijn geen goede of foute antwoorden, we vragen naar uw mening**. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15 minuten en uw antwoorden worden anoniem verwerkt. Voor wie op de hoogte wil blijven van de resultaten: volg de sociale media van IVN, LandschappenNL of SoortenNL.

Alvast hartelijk dank voor de moeite!

Met vriendelijke groet,

Wessel Ganzevoort, MSc
en
Dr. Riyan van den Born
Institute for Science in Society
Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica
Radboud Universiteit

Activiteiten - 1

We willen graag eerst een paar vragen stellen over wat u als groene vrijwilliger precies doet.

(Optioneel) Hoeveel jaar doet u ongeveer al groen vrijwilligerswerk?

- jaar

Kunt u voor de onderstaande <u>vormen van groen vrijwilligerswerk</u> aangeven hoe vaak u dit op dit moment doet?

	Minder dan 1x per jaar	Jaarlijks / paar keer per jaar	Elke maand	Elke week
Tellen/onderzoeken van planten en/of dieren in samenwerking met wetenschappers of een soortenorganisatie	○	○	○	○
Het doen en doorgeven van 'losse' waarnemingen van planten en/of dieren	○	○	○	○
Beheerwerkzaamheden in natuur en landschap (bijv. wilgen knotten, onderhouden van heggen, bosranden of natuurtuinen)	○	○	○	○
Het leiden van excursies en andere educatieve activiteiten (bijv. als natuurgids of op scholen)	○	○	○	○
Bemensen van stands, veldwinkels of kinderboerderijen	○	○	○	○
Bestuurswerk voor een groene organisatie	○	○	○	○
Het bijdragen aan beleid (inspraakavonden, streekplannen, ontwerpateliers, visies, rechtszaken)	○	○	○	○

Kunt u voor de onderstaande <u>fases van uw leven</u> aangeven hoe actief u was met groen vrijwilligerswerk?

	Niet actief	Beetje actief	Actief	Heel actief
Leeftijd 0-12	○	○	○	○
Leeftijd 13-18	○	○	○	○
Leeftijd 19-30	○	○	○	○
Leeftijd 30-50	○	○	○	○
Leeftijd 51-64	○	○	○	○
Leeftijd 65+	○	○	○	○

Als een levensfase niet van toepassing is, of als u het niet meer weet, kunt u de optie 'niet van toepassing' laten staan.

Activiteiten - 2

(Optioneel) Hoe bent u betrokken geraakt bij uw huidige groene vrijwilligerswerk?

- ☐ Ik hoorde erover via iemand die hetzelfde vrijwilligerswerk deed
- ☐ Ik hoorde erover via familie, vrienden of buurtgenoten
- ☐ Ik werd ervoor gevraagd
- ☐ Ik las erover op sociale media (twitter, facebook, etc.)
- ☐ Ik las erover in de (lokale) krant
- ☐ Ik hoorde erover op tv of radio
- ☐ Anders, namelijk:

Hoe is uw groene vrijwilligerswerk georganiseerd?

- ☐ Het wordt georganiseerd door een landelijke natuurorganisatie
- ☐ Het wordt georganiseerd door een lokale afdeling van een natuurorganisatie
- ☐ Het wordt georganiseerd door de (lokale) overheid
- ☐ Het wordt georganiseerd door een lokale groep vrijwilligers zelf
- ☐ Ik organiseer voor mijzelf groen vrijwilligerswerk
- ☐ Anders, namelijk:

Waar doet u meestal uw groene vrijwilligerswerk?

Kies maximaal 2 antwoorden

- ☐ In mijn eigen straat/buurt
- ☐ Elders in of rondom mijn stad/dorp
- ☐ Elders in mijn gemeente
- ☐ Elders in Nederland
- ☐ In het buitenland

Als u (bijvoorbeeld) evenveel in uw buurt als elders in uw stad groen vrijwilligerswerk doet, dan kunt u twee opties aankruisen

Met wie doet u meestal uw groene vrijwilligerswerk?

Kies maximaal 2 antwoorden

- ☐ Alleen
- ☐ Met mijn gezinsleden
- ☐ In een vaste groep vrijwilligers
- ☐ In een steeds wisselende groep vrijwilligers

Als u (bijvoorbeeld) evenveel alleen als met een vaste groep groen vrijwilligerswerk doet, dan kunt u twee opties aankruisen

(Optioneel) Als u bij de vorige vraag aangaf in een groep te werken, met hoeveel mensen bent u dan gemiddeld aan het werk?

Vul uw antwoord hier in:

Motivaties - 1

We willen u nu een paar vragen stellen over uw drijfveren om groen vrijwilligerswerk te doen.

(Optioneel) Wat is uw mooiste ervaring tijdens uw groene vrijwilligerswerk?

Vul uw antwoord hier in:

Kunt u uit de onderstaande <u>drijfveren voor het doen van groen vrijwilligerswerk</u> diegenen kiezen die voor u van belang zijn, en die onder 'uw rangschikking' op volgorde slepen (met de drijfveer die voor u het belangrijkst is bovenaan)?

Kies minstens één antwoord

- ☐ Zelf meer leren over de natuur
- ☐ Verbonden zijn met de natuur
- ☐ Verbonden zijn met een gebied
- ☐ Geeft betekenis aan mijn leven
- ☐ Buiten tijd doorbrengen
- ☐ Samenwerken met mensen
- ☐ Bepaalt wie ik ben
- ☐ Voor toekomstige generaties
- ☐ Plezier in iets doen waar ik goed in ben
- ☐ Bijdrage leveren aan de wetenschap
- ☐ Bijdrage leveren aan natuurbescherming en beheer
- ☐ Bijdrage leveren aan een duurzame wereld
- ☐ Met mijn handen werken
- ☐ Verbondenheid met natuur bij andere mensen versterken
- ☐ Iets doen voor de buurt

U kunt zoveel drijfveren kiezen als u maar wilt, of dat er nou 1 of 15 zijn. Drijfveren die voor u niet van belang zijn kunt u gewoon laten staan.

Motivaties - 2

Hoe belangrijk denkt u dat uw groene vrijwilligerswerk is voor de volgende doelen:

	Helemaal niet belangrijk	Niet zo belangrijk	Neutraal	Belangrijk	Heel belangrijk	Weet ik echt niet
Voor natuurbeheer/bescherming in mijn omgeving	○	○	○	○	○	○
Voor natuurbeheer/bescherming in Nederland	○	○	○	○	○	○
Voor wetenschappelijk onderzoek	○	○	○	○	○	○
Voor (ruimtelijk) beleid van de overheid	○	○	○	○	○	○
Voor mijn eigen kennis over de natuur	○	○	○	○	○	○
Voor mijn sociale netwerk	○	○	○	○	○	○
Voor meer groen in mijn omgeving	○	○	○	○	○	○

(Optioneel) Als u nog ander vrijwilligerswerk doet, kunt u dan aangeven welk type?

- ☐ Mantelzorg
- ☐ Ander vrijwilligerswerk in de zorg
- ☐ Bij een sportvereniging
- ☐ Op een school
- ☐ Voor een religieuze of levensbeschouwelijke organisatie (bijv. voor de kerk)
- ☐ Voor burgerrechten of emancipatie (bijv. feminisme, vluchtelingen, homorechten/LHBT)
- ☐ Voor een politieke partij
- ☐ Anders, namelijk:

Motivaties - 3

Er volgen nu een aantal stellingen over uw verbondenheid met mens en natuur. Het gaat ons om uw eigen gevoel, niet hoe u denkt dat “de meeste mensen” zich voelen.

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Mijn ideale vakantiebestemming zou in de wilde natuur zijn	○	○	○	○	○
Ik denk altijd na over hoe mijn acties het milieu beïnvloeden	○	○	○	○	○
Ik voel mij spiritueel verbonden met de natuur	○	○	○	○	○
Ik merk dieren en planten op, waar ik ook ben	○	○	○	○	○
Mijn band met de natuur is een belangrijk deel van mijzelf	○	○	○	○	○
Ik voel mij sterk verbonden met de aarde en alles wat leeft	○	○	○	○	○

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Ik geloof dat ik een verschil kan maken in mijn gemeenschap	○	○	○	○	○
Als mijn buren hulp nodig hebben, is dat niet mijn probleem	○	○	○	○	○
Het is belangrijk voor mij om iets bij te dragen aan mijn gemeenschap	○	○	○	○	○
Als ik zie dat iemand oneerlijk behandeld wordt, wil ik hem/haar helpen	○	○	○	○	○
Ik denk er vaak over om dingen te doen zodat toekomstige generaties het beter hebben	○	○	○	○	○
Mensen met wie ik contact heb zouden misbruik van mij maken als ze de kans kregen	○	○	○	○	○

Kansen en belemmeringen - 1

We willen u nu een paar vragen stellen over kansen en belemmeringen die u ervaart om groen vrijwilligerswerk te doen.

Hieronder ziet u de activiteiten uit vraag 2 die u niet doet. Kunt u aangeven <u>of u bereid zou zijn deze ook uit te voeren of niet?</u>

	Zou ik misschien wel willen doen	Zou ik niet willen doen
Tellen/onderzoeken van planten en/of dieren in samenwerking met wetenschappers of een soortenorganisatie	○	○
Het doen en doorgeven van 'losse' waarnemingen van planten en/of dieren	○	○
Beheerwerkzaamheden in natuur en landschap (bijv. wilgen knotten, onderhouden van heggen, bosranden of natuurtuinen)	○	○
Het leiden van excursies en andere educatieve activiteiten (bijv. als natuurgids of op scholen)	○	○
Bemensen van stands, veldwinkels of kinderboerderijen	○	○
Bestuurswerk voor een groene organisatie	○	○
Het bijdragen aan beleid (inspraakavonden, streekplannen, ontwerpateliers, visies, rechtszaken)	○	○

Verwacht u in de toekomst meer, minder of evenveel groen vrijwilligerswerk te doen?

	1	2	3	4	5	
Minder	○	○	○	○	○	**Meer**

(Optioneel) Aan welk van deze vormen van ondersteuning zou u het meeste behoefte hebben voor uw groene vrijwilligerswerk?

Kies maximaal 2 antwoorden

- ☐ Opleiding/training/coaching
- ☐ Reis-/onkostenvergoeding
- ☐ Andere middelen (gereedschap, potgrond, lesmateriaal, etc.)
- ☐ Technische ondersteuning (apps, software, etc.)
- ☐ Vaste contactpersonen
- ☐ Ondersteuning in zwaar beheerwerk (bomen kappen, snoeien, etc.)

Als u (bijvoorbeeld) evenveel behoefte zou hebben aan meer coaching en technische ondersteuning, dan kunt u twee opties aankruisen

Kansen en belemmeringen - 2

In hoeverre bent u het met de volgende stellingen eens:

	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens
Ik voel genoeg vrijheid om mijn groene vrijwilligerswerk zo te doen als ik wil	○	○	○	○	○
Veel meer mensen zouden mijn groene vrijwilligerswerk ook leuk vinden om te doen	○	○	○	○	○
Ik krijg voldoende waardering voor mijn groene vrijwilligerswerk	○	○	○	○	○
De waardering van de overheid voor groen vrijwilligerswerk is voldoende	○	○	○	○	○
Ik doe liever groen vrijwilligerswerk dan ander vrijwilligerswerk	○	○	○	○	○
Er zijn genoeg jongeren betrokken bij groen vrijwilligerswerk	○	○	○	○	○
Ik word onvoldoende begeleid door natuurorganisaties	○	○	○	○	○
Ik overweeg vaak te stoppen met mijn groene vrijwilligerswerk	○	○	○	○	○

(Optioneel) Om welke reden bent u ooit gestopt met groen vrijwilligerswerk, of wat zou voor u een reden kunnen zijn?

Vul uw antwoord hier in:

(Optioneel) Als u mensen kent die met groen vrijwilligerswerk zijn gestopt, wat was daarvoor de belangrijkste reden?

Vul uw antwoord hier in:

(Optioneel) Wat was de lastigste situatie waar u mee te maken kreeg in uw groene vrijwilligerswerk?

Vul uw antwoord hier in:

(Optioneel) Wat is uw belangrijkste reden om door te gaan met uw groene vrijwilligerswerk?

Vul uw antwoord hier in:

Demografische gegevens

Ten slotte willen wij graag een paar vragen over achtergrondgegevens aan u stellen.

(Optioneel) Wat is uw geboortejaar?

-

Bent u…

○ Vrouw
○ Man

Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?

- Basis- of lagere school
- LBO / VBO / MAVO / VMBO
- MBO / HAVO / VWO
- HBO / Universiteit

In welke provincie woont u?

- Groningen
- Friesland
- Drenthe
- Overijssel
- Flevoland
- Gelderland
- Utrecht
- Noord-Holland
- Zuid-Holland
- Zeeland
- Noord-Brabant
- Limburg

(Optioneel) Om de geografische spreiding van groene vrijwilligers in kaart te kunnen brengen willen u vragen naar de vier cijfers van uw postcode. Dit is optioneel, en u blijft anoniem.

-

Als u betaald werk verricht, is dit dan gerelateerd aan natuur en/of milieu?

- Ja
- Nee

(Optioneel) Bent u lid en/of donateur van een of meerdere van de volgende organisaties?

- ☐ Natuurmonumenten
- ☐ Natuur & Milieu
- ☐ Provinciale landschappen (bijv. Utrechts Landschap)
- ☐ IVN
- ☐ Wereld Natuur Fonds
- ☐ Greenpeace
- ☐ Een soortenorganisatie (bijv. Vogelbescherming Nederland, Das&Boom, De Vlinderstichting)

Afsluiting

(Optioneel) Heeft u nog vragen, ideeën of opmerkingen? Dan kunt u deze hieronder vermelden.

Vul uw antwoord hier in:

Als dank voor uw tijd en moeite verloten wij een paar leuke prijsjes. Als u mee wilt doen met de loting, vul dan hieronder uw e-mailadres in. Uw e-mailadres wordt alleen gebruikt voor de loting; uw antwoorden blijven anoniem.

Vul uw antwoord hier in:

Hartelijk dank voor uw medewerking!

Druk hieronder op 'versturen' om de enquête te verzenden.

Hartelijk dank voor uw deelname!

Als u geïnteresseerd bent in de uitkomsten van het onderzoek: wij zorgen ervoor dat de resultaten begin 2018 beschikbaar komen via de websites en sociale media van IVN , LandschappenNL en SoortenNL.

Om te kunnen bijdragen aan de ondersteuning van groene vrijwilligers is het voor ons belangrijk dat veel van hen deelnemen aan het onderzoek. Kent u andere mensen die groene vrijwilliger zijn? Dan zou u ons een groot plezier doen door deze enquête aan hen door te sturen.

Meer weten over het manifest "De kracht van de groene vrijwilliger"? Ga dan naar www.degroenevrijwilliger.nl